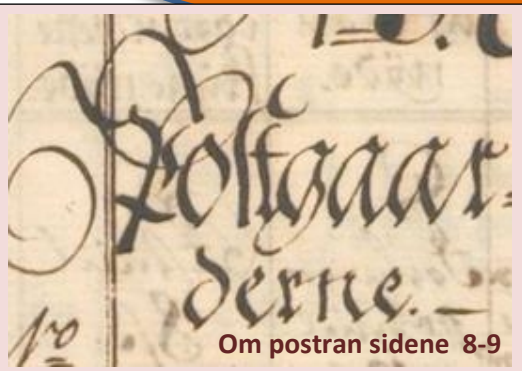

BUDSTIKKA

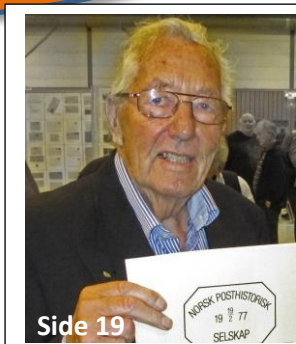
Norsk Posthistorisk Selskap

ISSN 1891-8859

Årgang 18 nr. 4
November 2013

Om postran sidene 8-9

Side 19

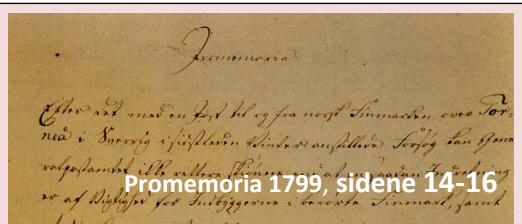
I dette nummer:

Noen linjer fra redaktøren	2
Danmarks nationale frimærkeskat	2
Lederens hjørne	3
Referat fra medlemsmøte 21. sept. 2013	4
Originalt takkekort til Gelleins Minnefond	5
Forslag på nye medlemmer	5
Medlemmenes 5-minutter (21.9.2013)	5
Referat fra åpent møte 5. oktober 2013;	
Bjørn Myhre: Fredrikstadstemplene	6
Arvid Løhre: Hvem var arkitekten?	7
Egil H. Thomassen: Et uopklart drap	8
Inge-Fred Dervo: Tanaruten	10
Oddbjørn Salte: Posten over Torneå	14
Trond Schumacher: The Torneå Post	17
Original overlevering - og annet snadder	19
Oddbjørn Salte: Udskrivning	20
Finn Myrvang:	
Den første postføreren i Bø	21
Jan Bødtker: Nyoppdaget brevklipp	22
Arvid Løhre: 5-ordskrigen	23
Viktige venner av NPS	24

Postgang i "Tanaruten" var organisert i 110 år, fra 1853 til 1963. Les hva Inge-Fred Dervo skriver om dette på sidene 10-13 og 19.

Promemoria 1799, sidene 14-16

Hvem, hva, hvor side 7

Klassiske stempler

Fredrikstad 20/9

Side 6

I dobbelt forstand et julekort fra krigens tid.

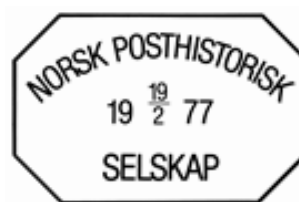
Nærmere om den snart glemte 5-ords-krigen (nei hverken 3-års eller 7-årskrig), på side 23

Et spennende klipp fra Bergen, fra 1868, se side 22

Posten skulle frem, hele året, også før Posten måtte avgi formelle leveransegarantier - og før noen tenkte regulert arbeidstid.

Kikk innom på side 21.

Vinterens møter:

Lørdag 30. november 2013

Jan B. Andreassen:

"Poststeder i Numedal"

25. januar 2014 medlemsmøte

29. mars 2014 årsmøte
etterfulgt av medlemsmøte

Møtene holdes i nye lokaler i
2. etasje, over

Kafé Asylet

Grønland 28, 0188 Oslo kl. 13.00

Mat og drikke: tradisjonelt opplegg

Budstikka

utkommer i 2013 med fire nummer
og sendes til medlemmene i NPS.

Ettertrykk tillatt for originalstoff hvis kilde
oppgis (men ikke stoff merket med ©).

Ansvarlig redaktør:

Per Erik Knudsen
Ullern allé 123, 0381 OSLO
Tlf.: 2250 1349
E-post: budstikka@posthistorisk.no
per.erik.knudsen@gmail.com

Norsk Posthistorisk Selskap

Adr.: Postboks 4369, Nydalen
0402 OSLO, Bankgiro: 0540 08 40395
Hjemmeside: www.posthistorisk.no

Leder: Trond Schumacher
Holmendammen Terrasse 22, 0773 OSLO
E-post: trond.schumacher@bio.uio.no

Nestleder: Øivind Rojahn Karlsen
Maries vei 12, 3610 KONGSBERG
E-post: oivindr@online.no

Sekretær: Arvid Løhre,
Lurudveien 28 K,
2020 SKEDSMOKORSET
E-post: arvid@online.no

Kasserer: Gunnar Melbøe
Betyz Kjeldsbergs vei 26 E, 0486 OSLO
E-post: gmelboee@online.no

Styremedlem: Henning J. Mathiassen
Revefaret 69, 3033 DRAMMEN
E-post: henning.j.mathiassen@ebnett.no

Varamedlemmer:
Arne Thune-Larsen
Melumveien 7, 0751 OSLO
E-post: arne1@gmail.com
Knut Arveng
Jonas Reins gt.2., 0360 Oslo
E-post: knut.arveng@gmail.com

Noen linjer fra redaktøren:

I dette nummeret av Budstikka er mye av stoffet knyttet til postgang og posthistorie "langt nord for Sinsenkryss", for å bruke en gammel og utdatert klisje om "dannete menneskers" (=Oslo-folks) manglende interesse for verden utenfor og for andre enn seg selv.

At det er store avstander i landet vårt, det vet vi. Disse avstandene gjør at postgang i Norge var og fortsatt er kostbart.

Det sendes i dag færre brev; dyrt å opprettholde et servicenivå vi har vennet oss til. Redaktøren har, som postbruker, selv ingen problemer med å skulle få post bare tre ganger hver uke. Men jeg får ikke min papiravis gjennom posten.

De som "kan sin posthistorie", vet at "i gamle dager" var det et stort fremskritt at post i det hele tatt kom regelmessig. Det var i en tid da det hverken fantes telefon eller e-post. Da var det ikke snakk om antall dager hver uke, men heller om antall dager i måneden eller i året. Artikkelen i dette og andre nummer av Budstikka forteller om det vi i dag så flott kaller "logistikk" innen postdistribusjon. Mye om slitet bak det å få posten frem.

Mange foreninger lever usikkert. Aktive medlemmer blir stadig eldre, tilveksten er dårlig. Det betyr ikke det brukes mindre tid på hobbyaktiviteter enn tidligere. Jeg ville si tvert imot. Hobbyer utvikler seg. Også vår.

Selv har jeg fått innblikk i en helt annen gren av hobbyen enn jeg hadde før jeg ble redaktør av Budstikka. Det å "pusle med" bladet er kommet i tillegg til det å stelle med "samlingen". Jeg leser filatelisk grundigere enn tidligere, slik jeg alltid burde ha lest dem. Innspill fra NPS-medlemmer er forresten alltid velkomment, det behøver ikke være ferdige artikler og nytt stoff.

Vi vet alle at gode eksponater kan føre til foredrag. Ideene bak mangt et eksponat kan også bli til en interessant artikkel eller for den saks skyld en serie artikler, som i Budstikka. Artikkelen om Tanaruten i dette bladet bygger på 7 sider av et eksponat. Noen ganger utvikler et eksponat seg til en hel bok. Når jeg stiller ut, om jeg stiller ut; er det for egen del også for å treffe en eller flere med interesse for hva "jeg" samler på. Ved å skrive en artikkel eller to når vi frem til andre "lidelsesfeller". Det gjør vi også når vi går på eller bokstavig talt drar til medlemsmøter, som i NPS. Mange medlemmer har lang vei. Redaktøren er imponert over hvor mange som reiser langt til møtene. Kontakten med levende mennesker, personer, er viktig for oss, enten vi kaller oss frimerkesamlere, filatelister eller posthistorikere. Vi sees! *Per Erik*

Danmarks nationale frimærkeskat. Å se over landegrensene er ofte inspirerende. Å reise til andre land også. De fleste av oss har vært i København et antall ganger. København var i århundrer også *vår* hovedstad, statsoverhodet bodde der. I unionstiden med Sverige var København fortsatt Norges kulturelle hovedstad. For meg er Sverige eller Danmark ikke *utland*. Ikke hjemland, men definitivt ikke utland. I september utkom en viktig bok i det danske **Post & Telemuseums skriftserie**. Overinspektør **Erik Jensen** har beskrevet **Danmarks nationale frimærkeskat** i en praktfull bok. Vi som har tatt oss tid til å besøke museet i Købmagergade har sikkert bare skummet overflaten. Boken setter søkelys på frimerkedelen av museet. Gir fargerike glimt av hva som finnes der og hvorfor skattene finnes der. Noen av oss er oftere i København enn på Lillehammer og Maihaugen. For oss som samler danske frimerker og/eller dansk posthistorie er det danske museet viktig. For oss kan denne boken være en guide til nye opplevelser. For andre også. Jubelbruset har vært stort fra våre danske venner. *Aarhus Frimærke Klub* har for eks. kjøpt inn tilstrekkelig antall til at hvert medlem får den!

Boken er rimelig, danske 285,-. **Kjøp den når du likevel er i København!** Kommer du ikke dit, bruk hjemmesiden <http://www.ptt-museum.dk/>.

Danmarks nationale frimærkeskat er en systematisk gjennomgang av museets frimerkeskat, supplert med gode historier, rikt illustrert. Samlingene eies av Post Danmark A/S men *Postvæsenet* overdrog ansvaret for de nationale samlingene til Dansk Postmuseum (som museet het ved åpningen for publikum) i 1913. Samlingen vokser konstant. Mer end 90 % av alle frimerker utgitt i verden finnes der. Den store verdenssamlingen er løpende supplert med filatelistiske spesialsamlinger. Museet favner altså langt videre enn Danmark og danske frimerker, boken også.

Gjennom årene er samlingene gjort tilgjengelige på forskjellige måter. Dels via utstillinger, publikasjoner og mulighet for studiebesøk i museets arkiv. Dels via lansering av en hjemmeside, *Danmarks Frimærkedatabase* med nettsiden: <http://frimaerker.ptt-museum.dk/>. Der finnes opplysninger om og bilder av samtlige danske frimerker. **Danmarks nationale frimærkeskat** (ISBN 978-87-90768-29-4) er en grunnbok over museets samlinger og samtidig en inspirerende innfallsvinkel til frimerkehistorien. Boken når kanskje ikke mange nye samlere nå, men er likevel viktig.

PEK

Lederens hjørne

Høsten er på hell og en mild årstid har lagt forholdene til rette for en kald og snøtung vinter. Det betyr helsebringende ute- og inneliv for posthistorikere og andre kulturbærere.

Helgen 20-22 september var Forbundsresident Tore og jeg i Vadsø for å overvære den regionale utstillingen **Varanger 2013**.

Et flott arrangement iscenesatt av **Vadsø Filatelistklubb** og et 20-talls utstillere som høstet heder og ære. Ikke bare var det mye nytt og interessant posthistorisk materiale å se; vårt besøk resulterte i fire nye anbefalinger om medlemskap i vårt celebre Selskap! De ser alle fram til å bli en del av Selskapet. Og å motta Budstikka fire ganger i året samt muligheten til å passere hovedstaden en eller annen gang når det klaffer med ett av medlemsmøtene på Asylet

Etter hjemkomsten fra Vadsø og noen dager på jobben, gikk ferden videre til **Frefil** og **Frereg 2013**. En nasjonal og regional begivenhet som ga de samme oppmuntrende tilbakemeldinger; hobbyen vår fanger og blomstrer i beste velgående! Vi fikk også anledning til å stifte bekjentskap med flere nye utstillere, som før eller siden ser for seg medlemskap i Norsk Posthistorisk Selskap.

Opplevelsene i høst forteller meg at vi må prioritere rekrutteringen til Selskapet høyt i månedene som kommer! Det finns mange potensielle medlemmer der ute som oppfyller våre kvalifikasjonskrav og lengter etter en anbefaling fra et av våre medlemmer!

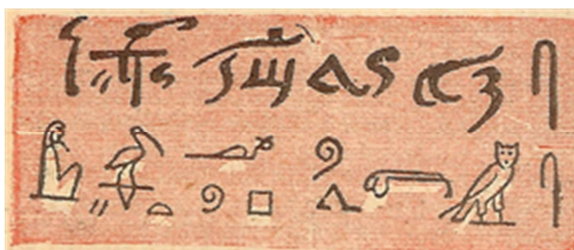
Den 27. oktober hadde Ullern Kammerkor sin store familie-konsert i Fagerborg kirke her i Oslo. Denne gang var det Barthold Brecht og hans viser som var viet spesiell oppmerksomhet. Det trykte programmet var spekket med annonser fra kultur- og næringsliv. Denne gang også med en halv-sides annonse fra *Norsk Posthistorisk selskap*, sponset av ett av våre medlemmer. Tusen takk til vårt medlem som har forstått hvor viktig det er i vår tid å være på banen der ting skjer. I dagens verden og sosiale klima gjelder det om å bli sett. En hobby som ingen ser eller vet om fører ikke til utvikling og rekruttering. I vår tid er det stolthet og eksponering som først og fremst blir verdsatt. Vi må argumentere for det vi holder på med og bruker tid på. Ellers uteblir oppmerksomhet og interesse. Det kreves mer enn en invitasjon til å bli med hjem og se på frimerkesamlingen! *Vi må benytte enhver anledning* til å eksponere gleden og fascinasjonen ved å studere, tolke og formidle posthistorie fra fjern og nær. Og det i et språk og en kontekst som vekker interesse. Vår web-side og vårt medlemsblad er egnede fora i så måte. Eller kanskje en blogg? Vi må følge med i tiden og ikke bli liggende for mye bakpå i vår formidling av hva som er interessant og betyr noe for våre nærmeste (arvinger av samlingen?), kollegaer og venner. Klarer vi det, vil det vi holder på med (og elsker) leve videre.

Når dette nummeret av Budstikka ligger i postkassen, er det ikke mange uker igjen til jul. En tid hvor vi gleder hverandre med samvær og gaver. Kanskje vi i år også skulle sette av litt tid til å glede oss selv og våre redaktører, Per Erik og Henning, med en opplysende, posthistorisk notis på nyåret?

Med ønske om en riktig God Jul til alle! Mvh *Trond*

Dette er, så vidt redaktøren vet, **ikke** et av medlemmene i NPS, selv om noen av oss nyter både drikke og røyk. Heller ikke en gammel egypter.

Oldtidens postvesen. Egypterne.

Ved mange historiske undersøkelser pleier man å begynne med "alt de gamle egyptere"... Det passer også godt i dette tilfellet. Egypterne kunde jo skrive. De oppfant **hieroglyfene** som våre bokstaver nedstammer fra. Men hieroglyfene ble for besværlige å bruke i det daglige liv. Der anvendte de **hieratisk**, senere **demotisk** skrift. Derfor, hvis selskapets medlemmer skulle komme over gammel-egyptiske papyrusbrev, så er det den hieratiske som gjelder. Over samme tekst i to gaver, hieratisk over hieroglyfene.

Forside og annonse fra det programmet Trond omtaler i lederartikkelen til venstre.

REFERAT FRA MEDLEMSMØTET 21. SEPTEMBER 2013

Første gang på 7 ½ år uten Trond

Trond Schumacher har samvittighetsfullt ledet alle våre møter i Oslo siden han plukket opp klubba etter Arne Bay i 2005. For andre gang måtte han nå skulke, første gang var så langt tilbake som i april 2006. Det var et styregodkjent og legitimt fravær, en reise med støtte fra oss slik at han kunne besøke utstillingen Varanger 2013 i Vadsø. Vi finner beretningen om dette fra Trond et annet sted i bladet.

Dermed var det vår utmerkede nestleder, *Øivind Rojahn Karlsen*, som åpnet møtet klokka 13:17. Han ønsket spesielt den ansvarlige for møtets hovedpost, vårt medlem Egil H. Thomassen fra Lillehammer, velkommen. Egil hadde med seg to gjester, nemlig sin datter Line og barnebarn Julia. Noe som absolutt bragte kvinneandelen opp, og ikke minst alderssammensetningen ned. Like positivt begge deler.

Øivind minnet om det åpne møtet på Frefil, annonsert i Budstikka nr. 3. Deretter ble det referert et forslag på et nytt medlem, se annet sted.

Møtets hovedpost: Flygeblad over Norge. – ved Egil Hellum Thomassen.

Foredraget begynte 13:23. Egil startet med å fortelle at det var rart å komme tilbake til Grønland. Han hadde sin første jobb i strøket her, da han var bud for Tollvesenet. Blant annet fraktet han omsetningen fra Tollkontoret og til Norges Bank.

Hva har så flygeblad å gjøre med luftpost og posthistorie? Det internasjonale utstillingsreglementet for luftpost tillater «Flygeblad, meldinger og aviser sluppet ned fra luften, enten som vanlig postlevering eller som følge av at vanlig postfremsendelse er blitt avbrutt av uforutsette årsaker.» Okkupasjonsmakten ville selvfølgelig aldri ha tillatt at Kongens julehilsen ble sendt ut som massekorsbånd, eller inntatt i avisene. Eller som foredragsholderen uttrykte det, all postforbindelse mellom Norge og de allierte land var brutt, radioene var inndratt og forbudt å lytte til, og et budskap fra kong Haakon til sitt folk var bare mulig å få fram som flyveblad. Dermed er det lettere å forstå at dette aksepteres i et luftposteksponat.

Egil har utgitt en bok om emnet, som også inneholder en komplett oversikt over registrerte flygeblad beregnet på utslipp over Norge. Boka ble utgitt av Krigs- og feltpostforeningen i 2009. Det skal være et lite restlager, og den kan bestilles hos *Erik Lørudahl, Gydas vei 52, 1413 TÅRNÅSEN*. Boka og foredraget bygger i det vesentlige på tidligere hemmelig materiale fra det nasjonale britiske arkivet, dokumenter i Riksarkivet, diverse kilder - samt ikke minst Egils egne komplette samling.

Ivar Sundsbø og Egil i Samtale om luftpostobjekter.

Foredraget bød på mye interessant historie, det var godt forberedt og godt illustrert og hadde passe lengde, ca.45 minutter. Foredragsholderen høstet fortjent applaus, og mottok en tradisjonell gave som takk fra Øivind.

Posthistorisk lapskaus

Serveringen begynte noen minutter før halv tre. På tross av at vi bare var 23 medlemmer som skulle ha mat, tok det litt tid før alle hadde fått. (De to gjestene hadde takket høflig nei til servering.) Selskapets skål kl. 14:39, de fraværende medlemmene kl. 14:45 og for «Postverket, som det engang var», ble det skålt kl. 14:48. Det var bestilt 35 porsjoner lapskaus, og siden vi var så få som spiste, ble det muligheter for ekstra runder med påfyll. Til stor glede for storspiserne.

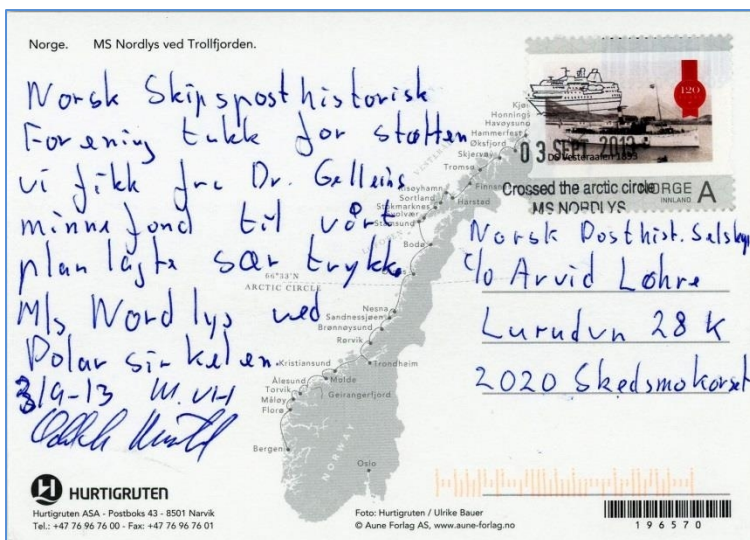
Nesten fullt med færre fremmøtte.

Medlemmenes 5-minutter refereres på side 5.

Spontanauksjonen

Auksjonen begynte klokka 15:15. Det var kun innlevert omkring et dusin objekter, hvorav noen få donasjonsobjekter, og 15:32 ble siste objekt klubbet. Ingen store sensasjoner, men mange ønsket seg noen festfilatelistiske spesialutgaver av NFT og andre tidsskrifter. Disse gikk likevel ikke høyere enn kr. 120.

Arvid

Originalt takkekort til Gelleins minnefond

Hurtigrutene kan i år feire 120-årsjubileum.

Vårt medlem Odd Arve Kvinnesland er som kjent både sekretær i Norsk Skipsposthistorisk Forening, samt redaktør av medlems-bladet der, «Postlugaren». I høst hadde han, etter det vi forstår, en utmerket reise med hurtigruteskipet M/S Nordlys. Og som skipspostsamler hadde han selvfølgelig valgt TK-ekspedisjonens strekning. «TK» er en gammel postal forkortelse for skipspostekspedisjonen Trondheim-Kirkenes. Og som de gamle ekspeditørene og fullmektigene fulgte han skipet på hele strekningen, tur og retur Trondheim.

Den 31. desember i år er det faktisk også nøyaktig 30 år siden at den siste postmannen gikk i land, men hurtigrutene fører fortsatt postflagget. Og som et av tilbudene til turistene selges det som regel personlige frimerker. Dessuten tilbys det stemping med særstempel om bord.

Noen dager ut i september dukket det opp et par kort i min postkasse. Det var et kort med motivstempel 3. september 2013: «Crossed the arctic circle / MS NORDLYS». Motivet på kortet var MS Nordlys ved Trollfjorden, og det var et personlig frimerke med DS Vesteraalen 1893. Kortet var adressert til NPS ved undertegnede, og hadde følgende tekst:

*Norsk Skipsposthistorisk Forening –
takk for støtten vi fikk fra Dr. Gelleins minnefond
til vårt planlagte særtrykk.
M/S Nordlys ved polarsirkelen, 3/9-13.
MVH Odd A. Kvinnesland*

Det var et originalt takkekort vi setter pris på! Jeg foreslår at vi selger det på auksjon på julemøtet, øremerket til inntekt for Gelleins minnefond!

Arvid L.

Forslag på nye medlemmer

Det har vært litt stille på denne fronten hittil i 2013. Utstillingsaktivitet i Nord ser ut til å ha utløst de første fire av disse forslagene. Samtlige foreslåtte kandidater befinner seg til vanlig langt fra vår lapskausgrype i Hovedstaden, men det er likevel å håpe at eventuelle nye medlemskap vil bli til gjensidig utbytte og nytte.

Følgende forslag mottatt fra *Trond Schumacher*, med støtte av *Tore Berg*:

Inge-Fred Dervo, 9845 Tana. Kandidaten er en ressursperson i Vadsø filatelistklubb, og er aktiv utstiller med samlingen: «Langs en elv, ut en fjord. Posten i Tana». Samlingen har vermeil fra regionale utstillinger i 2007 og 2011, og nå sist under Varanger 2013.

Tom Arild Antonsen, 9800 Vadsø. Kandidaten er en ressursperson i Vadsø filatelistklubb. Han har vermeil fra Varanger 2013 i postkortklassen med samlingen «Fiskeriene i Vardø på postkort.» Ekspонатet utmerker seg med god historisk teksting.

Ferdinand Eines, 9800 Vadsø. Kandidaten er en ressursperson i Vadsø filatelistklubb. Har oppnådd gode premieringer av utstillingssamlingene «Posten og poststedene langs Hurtigrute-leia i Finnmark», «Vesteraalens Dampskibsselskap – Hurtigruten» og «Finnmark på postkort før 1940», sistnevnte med vermeil under Varanger 2013.

Nils Ingvar Laiti, 9800 Vadsø. Leder i Vadsø filatelistklubb, og leder for regionale utstillingskomitéer. Med eksponatet «Posten i Tana og Varanger» oppnådde han vermeil under Varanger 2013.

Følgende forslag er mottatt fra *Per Erik Knudsen*, støttet av styret i NPS:

Jay Smith, Snow Camp, NC, USA. Kandidaten har gjennom sitt firma Jay Smith & Associates vært en internasjonal ressursperson, og drevet markedsføring av skandinavisk og nordisk filateli i en årrekke.

Det siste forslaget ble referert på medlemsmøtet 21. september, de øvrige fire blir referert på julemøtet 30. november. Høringsfrist i følge vedtektenes § 3 fastsettes til 14 dager etter utgivelsen av dette nummer av Budstikka, likevel ikke før 1. desember.

Medlemmenes 5-minutter

på medlemsmøtet 21. sept. 2013

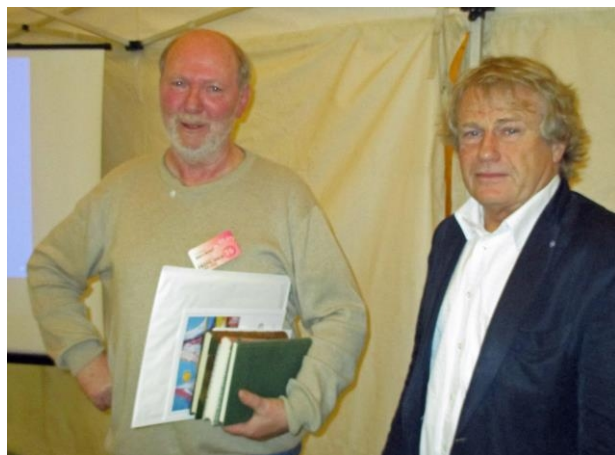
- Første innslag kom allerede før lapskausene. Det var Bjørn Muggenud som solgte Norgeskatalogen 2014 til spesialpris. Han hadde også med ett eksemplar av «Flygeblad over Norge 1940-1945» til salgs.
- Arvid Løhre viste fram et takkekort til Gelleins minnefond, se egen artikkel om dette på side WW.
- Han fortalte videre at medlemmer av Postmusei Vänner, det svenske postmuseets venneforening, nå hadde fått tilbud om å kjøpe en USB-minne med en komplett digital samling av det svenske postverkets sirkulærer for perioden 1636-1892. Pris SEK 200:-
- Ivar Sundsbø fortalte at arbeidet med NORDIA 2014 var kommet godt i gang. Det praktiske og informative dataopplegget som ble benyttet under Nordia i Roskilde, hadde utstillingskomiteen fått gratis. Eneste omkostninger ble hvis vi måtte ha en instruktør!
- Henning etterlyste stoff til vår hjemmeside. (Oppfordringen støttes av referenten, som jevnlig forsøker å gjøre sin plikt!)
- Per Kindem takket for at mange svarte på hans nødropsom påmelding av samlinger til Frefil. Det var på det tidspunktet 20 rammeflater, da løsnet skredet og det blir nå 530 rammeflater å studere i Fredrikstad om 14 dager. 110 av dem i regional del, resten i den nasjonale delen.

Åpent møte 5 oktober 2013 under FREFIL i Fredrikstad

Utstillingskomiteen til **Frereg / Frefil 2013** hadde lagt alt til rette for et åpent møte i NPS under utstillingen. Vi hadde fått tildelt lørdag 5. oktober klokka 11:30, noe som måtte være et gunstig tidspunkt. Det var 45 personer på det meste i teltet! Møterommet var nemlig akkurat som under utstillingen i 2010, i et hjørne innerst i lokalet.

Under et telttak var det rigget til nødvendig utstyr, og det fungerte utmerket, også denne gangen. Det går stadig oppover med møtedeltakelsen når vi har åpne møter i Fredrikstad! Den 23. november 2003 var det bare 17 interesserte som trakk seg gjennom snøslapset og fant veien til Tøihuset i Gamlebyen, der vårt åpne møte var den gang. I 2010 var det nesten 40 i hallen, og denne gangen som sagt 45. Men så hadde vi også et tema som interesserte mange, nemlig den nye katalogen over stempelen i Fredrikstad.

Leder i NPS, Trond Schumacher, åpnet møtet og introduserte foredragsholder og forfatter, Bjørn Myhre. Bjørn ble omtalt som en ressursperson, som også hadde holdt et foredrag i regi av Krigs- og Feltpostforeningen kvelden før.. «Nå har han sovet», sa Trond, «og er i dag klar til å fortelle om sin nye bok!».

Bjørn startet med å si at boka skulle være meget brukervennlig. Derfor var det spandert spiralperm. Boka blir alltid liggende flatt, uansett hvilken side som blir åpnet.

Innholdsfortegnelsen står etter innledningen på 1. paginerte side, en ryddig og grei fortegnelse etter eget utsagn. Boka omfatter poststemplene brukt i Fredrikstad kommune, inkludert de tidligere kommunene Borge, Glemmen, Kråkerøy, Onsøy, Rolvsøy og Torsnes.

Når det gjelder tidsangivelsene, har han konsekvent brukt siste åpningsdato eller bruksdato. Ikke slik Postverket ofte har brukt, - «nedlagt fra». Dette har som konsekvens at Fredrikstad Ø har siste dato 31.08.1974 – en lørdag, mens Gamle Fredrikstad har første dato 02.09.1974 – en mandag.

Nummereringen er gjort slik at leserne kan formidle en forespørsel om et spesielt stempel uten å beskrive stempelet i detalj. Fortløpende nummerering fra første til siste stempel for hvert av poststedene, med visse tilpasninger. Maskinstemplene er både registrert med beskrivelse av datostempeldelen og den delen som enten har linjer/bølgelinjer eller tekst.

Vi fikk også servert noen morsomme detaljer. Fredrikstad-stemplene med litra P.A., var opprinnelig beregnet på bruk i anvisningstjenesten. Slik vi kjenner det fra anvisningslukene i andre byer. På Fredrikstad postkontor ble de brukt til alt annet enn postanvisninger. Internt ble de kalt for «pakkeavdelingsstemplene»!

Til slutt opplyste Bjørn om at *alle* som kom med korreksjoner, tillegg og andre bidrag, ville komme på en mail-liste og motta oppdateringer via e-post! Boka koster 120 kr., og opplaget var begrenset, så mange tok strake veien etter møtet til Frimerkeklubbens stand for å sikre seg sitt eksemplar.

Møtet ble avsluttet med velfortjent applaus og overrekkelse av en velvalgt bokgave. Den besto av flere bøker som alle hadde tilknytning til et annet av Bjørns mange interessefelt, norsk virksomhet i Sørishavet og Antarktis!

En fin tilvekst til norsk stempellitteratur. Som for så mye annen matnyttig filatelistisk litteratur, tar Bjørn Myhre alt for lav pris for sin forskning. Det må vi andre sette pris på! **PEK**

Spørsmålet kom i en e-post til Budstikka i september. Selv om vi ikke hadde svaret, kan kanskje tipsene brukes av fler?

Norsk Posthistorisk Selskap

Jeg har et spørsmål vedrørende Honningsvåg posthus som ble bygget i 1951-52. Det var et flott bygg i gult og rødt med en avrundet fasade. (Se foto).

For mange år siden fikk bygget grå fasadeplater og mistet sitt særpreg. Nå er det ikke lenger i bruk til postale formål. Det er blitt post i butikk (Rimi). Jeg er interessert i å vite hvem som er arkitekt for bygget. Håper noen kan ha opplysninger i så henseende.

Hilsen Bjørn Løkke

Hei!

Redaktøren av Budstikka har bedt meg svare, og jeg skal gi noen tips.

De trykte publikasjonene som sier mest omkring Postverkets bygningsmasse, er Statistikkårbøkene. De finnes på nettet: <http://www.ssb.no/a/histstat/publikasjoner/> under «11. Annen samferdsel» og «11.5. Post».

I både 1950 (side 69) - 1951 (66) - 1952 (78) og 1953 (72) er det noen få ord om bygningen. Dessverre er det mest fokus på kostnader og framdrift, og opplysninger om arkitekt og firmaer som brukes er totalt utelatt.

1950:

Honningsvåg. Den nye reguleringsplanen for Honningsvåg medførte at Postverket ble tildelt en ny posthustomt mot å avstå den tidligere posthustomten, som Postverket eiet, til kommunen. Den nye posthustomten som er 480,5 m² stor, ble overtatt sommeren 1949. Kjøpesummen utgjorde kr. 1000,-. Den gamle posthustomten, ca. 330 m² stor, ble ved formidling av Honningsvåg Bygningskommune solgt til en privatmann på stedet for kr. 2 300,-. Oppføringen av det nye posthuset i Honningsvåg vil bli påbegynt så snart det blir innvilget byggeøyve.

1951:

Honningsvåg nye posthus. Byggearbeidet ble påbegynt i 1951. Bygningen skal ha postlokaler i 1. etasje. I 2. etasje blir det innredet kontorrom til utleie. 3. etasje inneholder leiligheter for postmester + posttjenestemenn ved kontoret. Pr. 31. desember 1951 er det brukt kr. 212 200 til bygget.

1952:

Honningsvåg posthus. Råbygget er ferdig og innredningsarbeidene pågår. Bygget antas ferdig i løpet av 1953. Pr. 31. desember 1952 var det gått med kr. 430 500 til bygget.

1953:

Honningsvåg posthus. Bygget ble tatt i bruk i 1953. En del etterarbeid gjenstår. Pr. 31. desember 1953 var det til bygget brukt i alt kr. 764 200.

1954:

- her finner vi at følgende eiendommer er solgt: Postkontorbrakka i Honningsvåg, salgssum kr. 1 500. Og under «Den bokførte verdien av Postverkets eiendommer pr. 30. juni 1954»: Honningsvåg nytt posthus kr. 811 684,81.

Den generelle posthistorien sier lite om utformingen av bygningene. Da Posten Norge solgte alt, ble det laget en bok om bygningene. Den finnes som PDF-fil på nettet. Dessverre er det heller ikke her en samlet oversikt, men den omtaler f.eks. Hammerfest:

<http://www.maihaugen.no/no/Postmuseet/Prosjekter-og-publikasjoner/Postens-bygninger-gjennom-tidene/>

Da gjenstår dessverre bare arkivstudier. Det nærmeste hadde jo vært arkivet til bygningssetaten i Honningsvåg. Er man heldig kan postkontoret ha avlevert arkiv til Statsarkivet i Tromsø, dessverre er svært mye ofte kassert. Da er det Postverket sentralt i Riksarkivet som gjelder. Jeg kan eventuelt si litt mer om den biten, men i første omgang er det å håpe på velvilje i bygningssetaten lokalt.

Med vennlig hilsen, og lykke til,

Arvid Løhre, sekretær Norsk Posthistorisk Selskap

*Tusen hjertelig takk for imponerende raskt og fyldig svar! Jeg skal benytte meg av linkene og tipsene. Regner med å finne det jeg søker. Ha en fin dag!
Hilsen Bjørn Løkke.*

*Nedenstående FDC- fra Nordkapp fra 1953 med NK 415-417 er fra den tiden det nye posthuset i Honningsvåg ble tatt i bruk. Skarsvåg poståpneri i ruta Hammerfest-Honningsvåg ytre led var nærmeste poststed til Nordkapp sesongbrevhus og utvekslingssted for bokført post, herunder rek. Nordkapp-frimerkene ble i 1953 solgt både ved Nordkapp brevhus, og Hammerfest og Honningsvåg postkontorer, postekspedisjonene på Hurtigruta samt de 4 største byene i landet. (Sirk. 12/1953) Men Honningsvåg postkontor var overordnet postkontor for Nordkapp. På utgivelsesdagen har de trolig bidratt med både ekstra personale, - og rek.-etikettene. Men rek.-brevene er kanskje pakket i direkte verdisekk til sørgående og nordgående Hurtigrute, uten å ha vært innom den nye posthuset i Honningsvåg.
(Brevet var til salgs på www.askermynt.no for kr.150,- i oktober 2013)*

Honningsvåg er administrasjonsstedet i Nordkapp kommune og har legal bystatus fra 1996. Byen er derved Norges nordligste. Innbyggertallet i både Honningsvåg og Nordkapp er imidlertid lavere enn *dagens* norske lovkrav vedrørende nye byer. (Langt større Hammerfest har norsk varemerkeskyttelse på at de har enerett til å kalle seg *verdens nordligste by*. I Wikipedia kan interesserte lese mer om denne vennskapelige "striden" i Finnmark. En rekke mindre byer/tettsteder i andre land ligger nord for både Honningsvåg og Hammerfest.)

Et uopklart drap av Egil H Thomassen

I den norske posthistorien forekommer det ikke bare uopklarte ran og tyverier, men også et uopklart drap.

Omtrent klokken halv fire om morgenen torsdag den 25. august 1825 hørte bonden på gården Langset et skudd og deretter et skrik. Men da han kort tid etter hørte høy latter og snakk fra *Kongeveien*, slo han seg til ro med at det han hadde hørt var et par jegere på tur.

En halv time senere gikk kona på husmannsplassen *Langsetstuen* ut for å hente vann. Da hun kom ned på veien så hun en hest med kjerre og en postfører liggende ved veien. Hun trodde han sov og begynte å ruske i ham, men oppdaget raskt at han var død.

Åstedet var mellom gårdene *Dorr* og *Langset*, like nord for *Minnesund* i *Eidsvoll* prestegjeld. Alle som har tatt seg en kaffekopp på den gamle *Veikroa* ved *Minnesund*, har bokstavelig talt befunnet seg på drapsstedet.

Trondhjemsposten var avgått fra *Christiania* onsdag 24. august, og var på *Røisi* i *Eidsvoll* tatt over av den 25 år gamle *Hans Eriksen*, hjemmehørende på *Søstun Ørbekk*, bare to kilometer nord for drapsstedet. I sin beretning fra 1754 nevner *Jens Schanche* to postgårder i *Eidsvoll*; *Røisi* og *Ulvin*. Sistnevnte hadde to «hjelppegårder», en av dem var *Ørbekk*. Det var vanlig at to eller flere gårder gikk sammen om å dele på byrdene eller fordelene ved postskyss, noe avhengig av om det var fred eller krigstider.

På husmannskonas varsling kom det folk til fra *Langset*. Det ble raskt konstatert at postføreren var blitt skutt tett ved hjertet, på så nært hold at klærne var svidd. Kassen med post til *Trondheim* ble funnet urørt på kjerra, mens postveska med brev til poståpneriene underveis og til *Molde* og *Kristiansund* var borte. Etter noe leting ble den funnet i skogen nær ved, skåret i stykker. Seks bankobrev var stjålet, men de øvrige brevene var i behold.

Kvelden før var det blitt stjålet en båt ved *Minne*, og den ble funnet igjen på *Dorr*-siden. Der ble det også funnet fotspor i sanden, og de samme sporene ble funnet på stedet for det overlagte drapet. Disse sporene viste en type fottøy som ikke ble brukt på bygdene. Nær drapsstedet ble det også funnet en jern ladestokk til pistol.

Den gamle protokollen er "gigantisk", her et utsnitt i ca. 75 % størrelse. Nedenfor i ca. 25 %. Originalen er lesbar i Digitalarkivet: http://arkivverket.no/URN:db_read/db/63280/4/

No 5 Om kommende Røiserie		Postgaardens Deberne	
1. Kasse	2. Chauder	3. Penning	4. ...
5. ...	6. ...	7. Kjølebroe	8. Kortlimet
9. Lilleboogstua	10. Floegstua	11. Sangeland	12. ...
13. ...	14. ...	15. ...	16. ...
17. ...	18. ...	19. ...	20. ...
21. ...	22. ...	23. ...	24. ...
25. ...	26. ...	27. ...	28. ...
29. ...	30. ...	31. ...	32. ...
33. ...	34. ...	35. ...	36. ...
37. ...	38. ...	39. ...	40. ...
41. ...	42. ...	43. ...	44. ...
45. ...	46. ...	47. ...	48. ...
49. ...	50. ...	51. ...	52. ...
53. ...	54. ...	55. ...	56. ...
57. ...	58. ...	59. ...	60. ...
61. ...	62. ...	63. ...	64. ...
65. ...	66. ...	67. ...	68. ...
69. ...	70. ...	71. ...	72. ...
73. ...	74. ...	75. ...	76. ...
77. ...	78. ...	79. ...	80. ...
81. ...	82. ...	83. ...	84. ...
85. ...	86. ...	87. ...	88. ...
89. ...	90. ...	91. ...	92. ...
93. ...	94. ...	95. ...	96. ...
97. ...	98. ...	99. ...	100. ...

I 1752-54 foretok *Jens Schanche* en befaring av de norske postrutene og skrev en rapport om ruter, postgårder og postbønder m.m. Her vises hans oversikt over postgårder i Øvre Romerike.

Regjeringen utlovte en belønning på 300 sølvspecies til den som kunne gi opplysninger som førte til pågripelse. Nummer på sedlene i bankobrevene ble offentliggjort og drapet ble gitt bred omtale i datidens aviser.

De første mistenkte var en gullsmedsvenn som dagen før var blitt satt over fra Minne og en smed-sønn i Christiania. Men det skulle gå noen år før myndighetene tilsynelatende fikk tak i drapsmannen.

En tyveribølge over hele Østlandet ble rullet opp i 1828. Under forhørene ble det avdekket at en blikkenslagersvenn ved navn *Anders Hansen* hadde betrodd en medfange at han var den som sammen med en medhjelper hadde drept postføreren ved Dorr tre år tidligere. I et rettsmøte gjentok han tilståelsen og la til at han sammen med en blikkenslager fra Skien hadde forsøkt å rane posten i nærheten av Skien, samt at han hadde stjålet et bankobrev med 473 spd. fra postmesteren i Skien natten til 28. juni 1827.

Blikkenslagermester *August Gabrielsen* i Skien, og noe senere også kona, ble arrestert og tilsto etter en tid å ha mottatt fra Anders Hansen det stjalne bankobrevet og en rekke sedler som Hansen hadde oppgitt var fra postranet i Eidsvoll. Videre tilsto Gabrielsen at han sammen med Hansen hadde lagt seg i bakhold for å rane posten ved Skien. Men postføreren hadde tatt en annen vei, så det ble med forsøket.

Men så trakk Anders Hansen tilståelsen tilbake. Den påståtte medhjelperen nektet også blankt, og blikkenslagermadamen hadde rukket å brenne brev og sedler før hun ble arrestert. Etter vår tids rettsoppfatning kan det høres merkelig ut, men uten tilståelse og bevis ble det ingen rettsak i 1829. Myndighetene nedsatte en kommisjon – som myndigheter pleier å gjøre når et problem ikke lar seg løse.

I Eidsvoll ble ikke drapet glemt, og i 1843, atten år etter, ble det innlevert en anmeldelse til sorenskriveren. Der ble en av bygdens gårdbrukere beskylt for drapet samt at han hadde drept sin første kone med rottegift og satt fyr på ei mølle for å få utbetalt forsikring. Myndighetene tok saken såpass alvorlig at benrester etter kona ble gravd opp og sendt til Christiania for kjemisk undersøkelse. Saken fikk heller ikke denne gangen en løsning, og det ble etter en tid antatt at anmeldelsen kom fra en slektning eller en hevngjerrig bedradd ektemann.

Gårdbrukeren var kjent som en «kvinnehauk».

Postskriptum

Men drapet på Eidsvoll fikk et etterspill som førte til endringer i postens ansvar ved sending av penger. Innehaverne av de tapte bankobrevene ba om at posten erstattet beløpene. Men departementet viste til en bestemmelse fra 1. juni 1802 om at posten bare var erstatningspliktig hvis tapet skyldes forsømmelse av en posttjenestemann. Erstatning gjaldt ikke ved ran eller ulykker. Departementet gjorde «underdanigsk» oppmerksom på at tvilstilfelle måtte avgjøres av en høyere instans.

Blant de bortkomne brevene var et på 500 spd. til Akershus stifts veivesen, og amtmannen gjorde på stiftets vegne rettslig krav på at statskassen dekket det tapte beløpet. Saken ble behandlet av Christiania byrett som 11. januar 1827, etter en lengre rettsbelæring om postens ansvar for pengeforsendelser, avsa dom.

Postfører med hest og kjerre.

Åstedet. I nyere tid Veikroa ved Minnesund.

Dom :

«Det Kgl. Finans, Handels, og Told Departement bør på Statskassens vegne være forpliktet til at erstatte Agershus Stifts Commune de ved postrøveriet den 25 Aug. 1825 bortkomne 500 spd. med 4 prosent renter».

Dommen ble bekreftet av Akershus stiftsloverrett den 10. september 1827 og av høyesterett 12. desember samme år.

Kilder:

Adresseavisen 4. februar 1843
Departementstidende 1829, s.73-74 og s.405-08
Andreas Holmsen: «Eidsvoll bygds historie» bind II (1950)
Børger Jonsson: «Dagbog over mærkværdige Hændelser», utgitt av Hurdal historielag (1976)
Morgenbladet 27. august 1825 og 29. januar 1829
Rigstidende nr. 75 1825, nr. 81 1828 og 13. mars 1843

Dette er den tredje artikkel av Egil H. Thomassen i Budstikka, om postran.

Dagens kart fra Kartverket over Minnesund og åstedet.

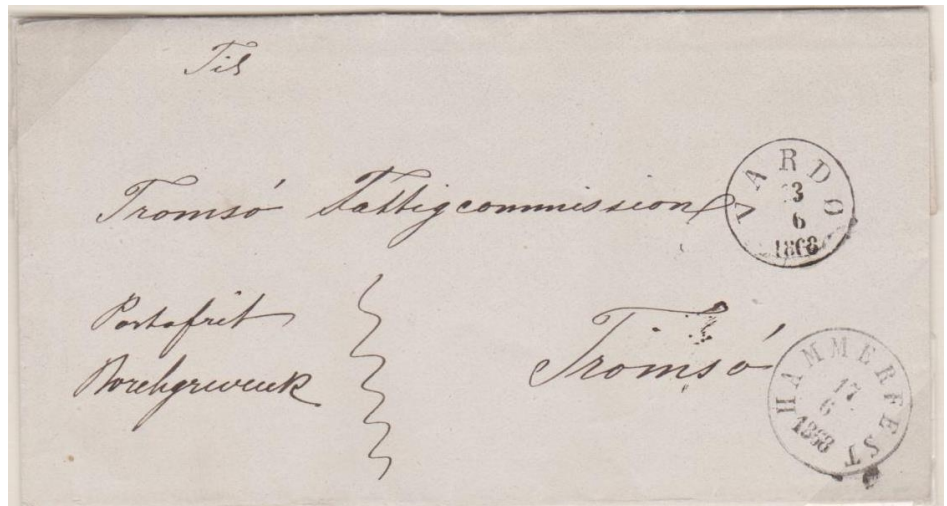
Til tross for at Tanafjorden har en liten og spredt bosetning, er det en av fjordene i landet der flest rederier har vært inne med post, gods og persontransport. Det startet med opprettelsen av den statlige Østfinnmarkruten fra Hammerfest til Vadsø i 1853. Selv om ruten bare gikk i sommerhalvåret de første årene, ble det en kommunikasjonsmessig revolusjon for Østfinnmark. Anløpsstedene i Tanafjorden var

Omgang, Hopsøidet og Vagge.

I 1871 kjøpte **Handelshuset H&N Schanche D/s Fram** og gikk i rute på Tanafjorden til de gikk konkurs i 1878. I "Protokollen over private postførende dampskip" kan en lese at

"Fram strandet ved Gamvig 11.6.1874 og at dets fart overtaget for Frams Rederis regning af Dampsk. Kjøen."

Videre kan en lese at føreren fikk utbetalt 25 spesidaler årlig for postekspeditørstillingen. Når Handelshuset H&N Schanche går konkurs overtar **D/s Sandefjord** farten på Tanafjorden.

Portofritt brev til Tromsø sendt med den statlige Østfinnmarkruten fra Vardø den 13.6.1868. Brevet er trolig sendt med D/s Nordcap til Hammerfest der det er omlastet og stemplet Hammerfest 7.6.1868.

Men allerede etter to og en halv måneds fart forliser Sandefjord og rederiet må si opp kontrakten. Postruten på Tanafjorden blir igjen overtatt av Bergenske og Nordenfjeldske dampskipsselskap som ifølge sine kontrakter er forpliktet til å la sine skip anløpe et sted i bunnen av fjorden. Slik ble Stangnes – Vagge igjen anløpssted for kystdampskipene.

KORT
for
Dampskibet „Fram“
1876
paa Tanafjord i Tidsrummet fra 26de Februar til medio April.

Ostover.	Vestover.
Fra Gamvig 3 Timer efter Kystdampskibets Ankomst Mandag 28de Februar, Fredagene den 10de og 24de Marts, samt Onsdagen den 5te og Tirsdag den 18de April anløbende:	Fra Desloraag 2 Timer efter Kystdampskibets Ankomst Lørdag den 4de og Mandagene den 13de og 27de Marts, samt Fredag den 7de April anløbende:
Omgang Finkongkjøilen Løvik Sjaanus (Hop) Hopsøidet Thorhop til Lavonjarg (Vagge).	Bukkekjøilen Store-Molvik Trollfjord til Lavonjarg (Vagge).
Fra Lavonjarg (Vagge) Fredag den 30de og Søndagene den 12de og 26de Marts samt Fredag den 7de April anløbende:	Fra Lavonjarg (Vagge) Lørdag 26de Februar, Onsdagene den 8de og 22de Marts, samt Tirsdag den 4de April anløbende:
Trollfjord Store-Molvik Bukkekjøilen til Berlevaag.	Thorhop Hopsøidet Sjaanus (Hop) Løvik Finkongkjøilen Omgang til Gamvig.

Nordenfjeldske og Bergenske dampskipsselskaper som hadde vært inne i Tanafjorden i en kort periode allerede i 1869-70, måtte som nevnt tidligere overta igjen. Nå utførte de denne ruta fram til utgangen av mai 1899. Kystruteskipene som gikk inn i Tanafjorden brukte sine egne stempler.

Til høyre NK 56A stemplet Østfinmarkens Postexp. 24.1.1894.

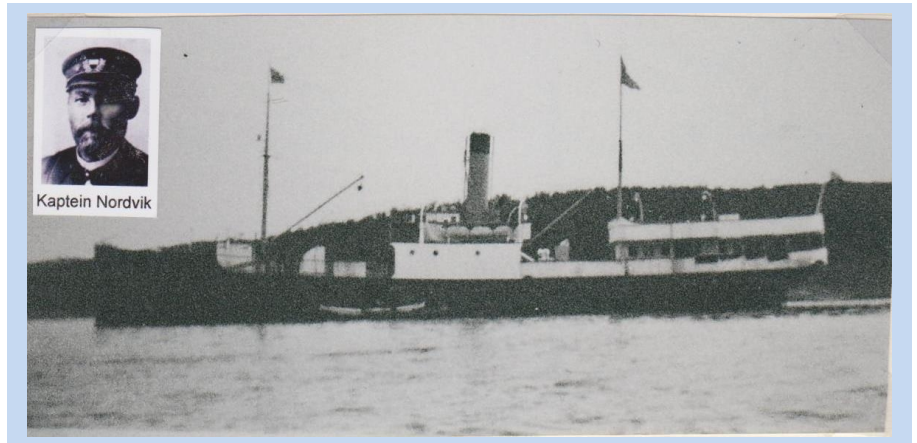
I 1899 ble det sluttet kontrakt mellom Poststyrelsen og Haalogalandske Dampskibsselskap i Harstad om en ukentlig rute Vardø-Tana-Mehavn. Dette er begynnelsen på Tanaruten. I "Cirkulære fra Den Kongelige Norske Regjering. Departement for de offentlige Arbeider, Poststyrelsen. Nr.28 datert 26.juli 1899" kunn- gjøres det at den 2.juli1899 blir opprettet dampskipsrute mellom Vardø-Tanafjord-Mehavn.

Haalogalandske Dampskibsselskap setter inn **D/s Heimdal**. Dette er første ruten i Tanafjorden der posten blir behandlet om bord. **Heimdal** brukte den første tiden *IV-rings nummerstempel 423*, men allerede på slutten av 1899 fikk **Tanaruten** nytt stempel av typen *SL med lukket stjerne*.

Her er stemplet brukt på NK 96, 1 øre oliven fra 1909, i 1935.

Da *Nordenfjeldske Dampskibsselskab* overtok Tanaruten den 1.april 1910 hadde rederiet nesten 40 års erfaring fra lokaltrafikken i Finnmark. Ved århundreskiftet begynte skipene deres å bli gamle og nedslitte, og rederiet måtte forsøke å befeste sin stilling i fylke med å kontrahere nye skip. **D/s Tanahorn** levert av Nylands Verksted i Kristiania til Nordenfjeldske Dampskipsselskap for trafikk i Tanafjorden. Tonnasje 326 brt. Triple exp. dampmaskin på 350 hk. **Tanahorn** gikk sin første tur i Tanaruten fra Vardø 9.mai 1910. Skipets første kaptein het **Nordvik** og sto om bord ca. ett år. Skipets neste kaptein fra 1911 var **Helmer Bendixen** og den første postekspeditøren om bord het **Knut Berge**.

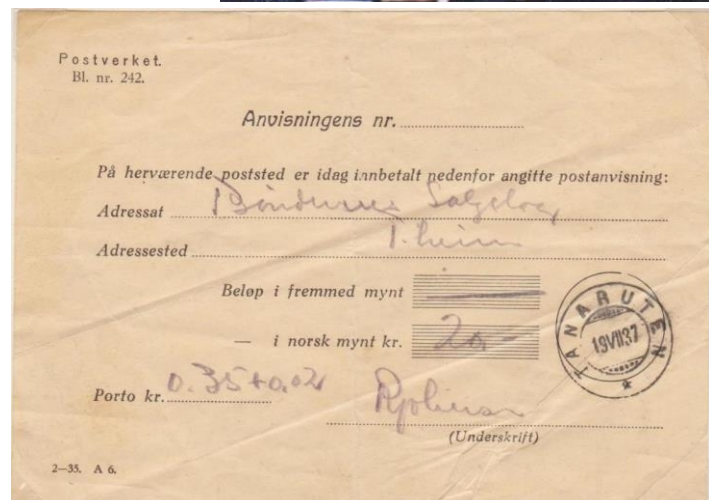
Bilde av **Tanahorn** etter ombygningen i 1928 da båten fikk påbygd midtskipsbygning og sykkelugar.

På Finmarkens amtsting i 1909 ble det nedsatt en komite for å undersøke muligheten for å danne et *Øst-Finmark Dampskibsselskab*. Dette førte ikke til noe konkret i første omgang, men en *modningsprosess ble satt i gang*. *Nordenfjeldske Dampskibsselskab* som hadde konsesjon for trafikk i Tanaruten fram til 30.6.1916 skjønnte hvilken vei det bar, gav da beskjed om at de ville trekke seg ut av all lokalbåttrafikk i fylke fra sommeren 1916.

1.juli 1916 ble *Finmarkens Amtslederi, FAR*, stiftet og overtok samtidig all lokal skipstrafikk i fylket. Samtidig forhandlet *amtmand Rivertz* med Nordenfjeldske om kjøp av skipene som hadde gått i trafikk i fylket og flere båter byttet eier, blant dem **Tanahorn** som ble kjøpt for 195000 kroner. Fra 1.juli 1926 skiftet rederiet navn til *Finnmark Fylkesrederi og Ruteselskap, FFR*. I 1928 gjennom gikk **Tanahorn** en omfattende ombygging og restaurering, skipet fikk blant annet påbygd midtskipsbygning og sykkelugar.

D/s Tanahorns besetning i 1925:

Postekspeditør Bjørgum
Pike Eline Mathisen
Kaptein Adolf Johannessen
Pike Marit ...
Stuert Richard Olsen
Byssegutt Ingvald Jakobsen
Kokk Hans Karlsen

Denne anvisningen er attestert av **Reidar Johnsen** 19.7.1937.

I postens sirkulære nr. 32 – datert 23. november 1942 kan vi lese at Reidar Johnsen på Tanaruta, er overflyttet inntil videre ved Lillehammer postkontor fra 1. februar 1943.

Rute V A			
TUR vestgaaende:		RETUR østgaaende:	
Fra Vardø 12 fm.	tirsdag	Fra Mehamn 4 em.	torsdag
» Havningsberg	-	» Gamvik	-
» Syltefjordbunden	-	» Risfjord	-
» Syltefjordvær	-	» Omgang*	-
» Makur	-	» Finkongkjeilen	-
» Baadsfjord	-	» Tyfjord	fredag
» Kongsfjord	-	» Losvik	-
» Berlevåg	onsdag	» Skarfjord*	-
» Bukkekjeilen*	-	» Rafjord	-
» Kvitnes	-	» Skjaanes	-
» Gulgo fjord	-	» Iversfjordholmen	-
» Lille Molvik*	-	» Langfjordnes	-
» Lavonjarg	-	» Stapogedje*	-
» Østertana (Lerpollnes)	-	» Vestertana	-
» Torup	-	» Torup	-
» Gavesluft	-	» Smalfjord	-
» Smalfjord	-	» Gavesluft	-
» Torup	-	» Østertana (Lerpollnes)	-
» Vestertana	-	» Lavonjarg	-
» Stapogedje*	-	» L.Molvik*	-
» Langfjordnes	-	» Gulgo fjord	-
» Iversfjordholmen	-	» Kvitnes	-
» Skjaanes	-	» Bukkekjeilen*	-
» Rafjord	-	» Berlevåg	-
» Skarfjord*	-	» Kongsfjord*	-
» Losvik	torsdag	» Baadsfjord	lørdag
» Tyfjord	-	» Makur	-
» Finkongkjeilen	-	» Syltefjordvær	-
» Omgang*	-	» Syltefjordbunden	-
» Risfjord	-	» Havningsberg	-
» Gamvik	-	» Til Vardø	fm.
Til Mehamn 1	10 fm.		

1) Avleverer til vestg. HR. 2) Etter korresp.med østg. HR. som paaventes indtil 6 fm.fredag.
OBS. Avgangen fra Vardø 23/12 fremskyles til mandag 22/12 6 fm. med avgang fra Mehamn tirsdag 23/12 4 em. Kun anløpende Gamvik, Risfjord, Berlevåg, Kongsfjord, Baadsfjord, Havningsberg.

Seilingsplan for **Tanahorn** i Tanaruten mellom Mehamn og Vardø i 1930 åra. Obs: avkortet rute i juledagene 1935.

Tanaruten B. stempelet ble i en periode før krigen benyttet av hurtigruten mellom Vardø og Mehamn.

9

SVERRE PEDERSEN
DAMPSEKSPEDISJON
Lager av benzin, petroleum og oljer for Aa Vestlandske Petroleumcompagni

Følg brev
Avsender: *Sofie Sembom Posthus*
Smalfjord, den *4/11 - 48*

Posthus Ullsekkelina
Post

Etterkrav kr. _____

Hermed følger i tilsynelatende god og forsvarlig stand for, avsendelse med *Tanahorn* og på betingelser etter Ruteskibenes siste kontraktsbestemmelser.

Mrk.: *abi.*
1 pose inn - 8 kg.
8 kg. 3/10
Post

TRYKK: HELFJØRD

Adolf Johannessen (1885-1963) seilte som kaptein på **Tanahorn** i en liten menneskealder. Han var fra Tromsø, men bodde på Vardø, hadde hytte og seilbåt i Smalfjorden og tilbrakte all sin fritid der, derfor ble han alltid regnet som tanaværing av folk i Tana. Kaptein Johannessen var synonymt med **Tanahorn** til langt ut på 1950-tallet selv om han pensjonerte seg og gikk i land i 1942.

Coldevin Hansen fra Vardø var i mange år maskinsjef på "Tanahorn" før krigen, og når det var nødvendig var han også avløser for postekspeditørene om bord.

Den 1.april 1938 fikk **FFR** overlevert en ny båt fra Trosvik Verksted i Brevik. Båten fikk navnet **Hornøy**, var på 178 brt. og motoren var en 4-sylindret Union på 260 hk. **Hornøy** skulle gå i rute på Tanafjorden. Den 3.november 1944 gikk båten på grunn ved *Omgang* da den var på tur *Hammerfest-Berlevåg*. Båten fløt senere av grunnen, drev ut mot havet og sank på dypt vann.

Albin Rudolf Olsen (1908-1995) fra Vardø seilte i en årrekke som postekspeditør på **Tanahorn** i Tanaruta. Han begynte å reise som reserve post ekspeditør i 1935 og fast fra 1939. Under krigen seilte Rudolf Olsen på erstatningsbåtene som på et vis prøvde å opprettholde ruta. Den 12.feb. 1945 foretok han den første rekognoserings-turen etter krigen med fiskekutteren **Rutland** og nå ble Tanaruta igjen åpnet med ukentlige avganger mellom Vardø og Mehamn. Sommeren 1945 fikk Rudolf Olsen permisjon fra postverket for å bli ordfører i Vardø.

Hernulf Olsen (1908-1996) Albin Rudolf Olsens tvillingbror, var inne i postens tjeneste i en kort periode i 1939 - 1940, men fra 1947 seilte han fast som overpost-pakkemester med særtilllegg på Tanaruta fram til at postekspedisjonen ble nedlagt i mars 1963.

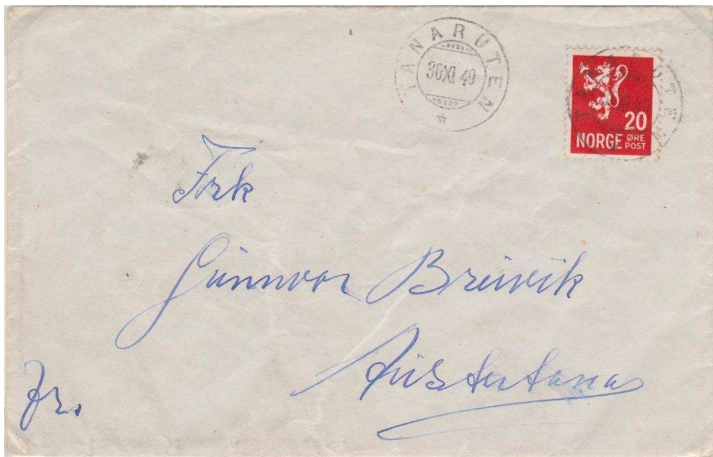

Etter omfattende reparasjoner av skader **D/s Tanahorn** hadde pådratt seg under krigen, angrep både fra fly og undervannsbåt, var den endelig for en kort periode tilbake i trafikk i 1947.

Ullsekken fra Sofie Sembom på følgebrevet til venstre er nok noe av det siste som har reist med gamle **D/s Tanahorn** på Tanafjorden.

Båten ble nemlig tatt ut av trafikk og av norske myndigheter satt inn i transporten av døde russiske krigsfanger fra Sør-Varanger til Tjøtta.

Etter dette gikk båten i opplag for endelig i 1963 å bli til spiker på *Christiania Spigerverk*.

Dette Schweizer-stempelet med latinske tall i månedsangivelsen var i bruk fra ca.1900 til det ble inndratt sommeren 1946. Her på NK 205.

Sommeren 1948 kjøper **FFR M/s Grande** av Direktoratet for Fiendtlig Eiendom. Når ombyggingen er ferdig på Kaarbø mek. Verksted i Harstad i januar 1950 blir båten døpt **M/s Hornøy** og satt i trafikk i Tana og Varangerruten.

Det har opp gjennom årene vært mange postekspeditører i Tanaruta, jeg har bladd litt i gamle sirkulærer fra posten og sett på ansettelser og tittelbruk.

Sirk.nr.30 8.november 1952.

Nicolai Anton Eide ansatt 1.11.1952.

Sirk.nr.22 18.oktober 1954.

Kristian Kristiansen fra Bergen ansatt 1.11.1954.

Sirk.nr.19 19.september 1955.

Odd Schjøtt Pedersen fra Tromsø ansatt 1.10. 1955.

Alle mann fikk tittelen **overpostpakkemester**.

Alle ble ansatt på skip i lokalrutetrafikken i Finnmark uten nærmere beskrivelse.

I mars 1958 leverer Lindstøls skip og båtbyggeri i Risør en ny båt til **FFR**, denne blir døpt **M/s Renøy** Båten var et kombinert passasjer og lasteskip, og skulle hovedsakelig gå i Vest Finnmark, men den gikk meste tiden Tanafjorden. **Renøy** var utstyrt med en dieselmotor på 280 hk. og gjorde 10 knops fart.

På begynnelsen av 1960 åra var Smalfjorden flere ganger tilfrosset slik at båten ikke kunne gå til kai.

M/S Hornøy

M/S Renøy ekspederes ute på isen i Smalfjorden.

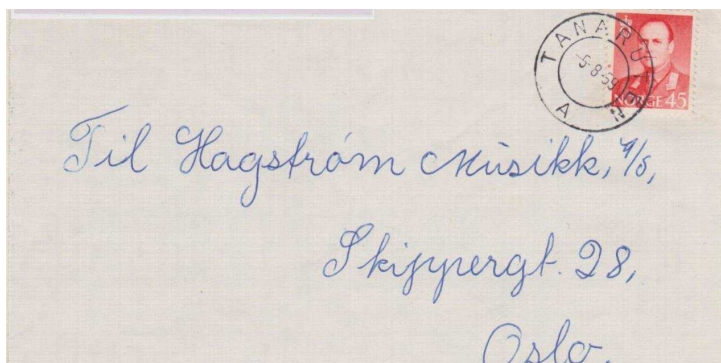
Odin Bavda (f.1936) født og oppvokst på Langfjordnes og som gutt så han lokalbåten komme og gå på fjorden. Etter hvert vokste det fram et ønske om engang å få styre en slik båt. Så en dag i 1954 fikk han hyre M/s Hornøy som jungmann, og arbeidet seg oppover i gradene, han tok styrmannsskolen og endelig en dag i 1959 fikk han styre båten. I 1960 ble han kaptein på M/s "Renøy" der han sto om bord til 1969. I 1970 begynte han igjen på skole og studiene førte han fram til elektroingeniør. Mens han studerte hadde han sommer jobb som kaptein på M/s Sørøy og M/s Mårøy.

Da postekspedisjonen på Tanaruten ble nedlagt i mars 1963 var det **M/s Renøy** som gikk i Tanaruten. På den siste turen var det **Odin Bavda** som førte båten; **Odd Schjøtt Pedersen** var overpostpakkemester. Fra april måned 1963 var det kun styrmannspost om bord på skipene.

Odd Schjøtt Pedersen

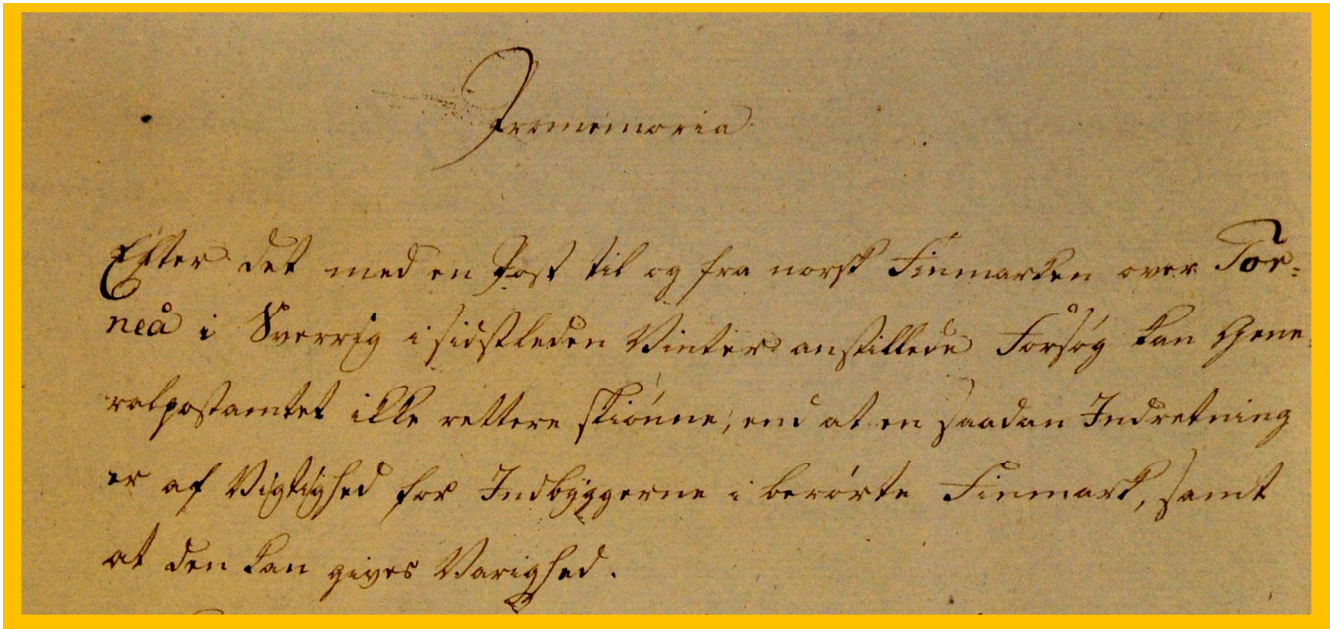

TANARUTEN A på NK 460, fra 5.8.1959.

NK 461 stemplet På **M/s Renøy** 14.august 1962.

Ved mitt besøk i Rigsarkivet i København i september 2013, kom jeg over en hel del interessante dokumenter som omhandlet postgangen i Norge. Det var slett ikke de overveldende store mengder dokumenter som fremdeles befinner seg i Danmark, men noe var det. Overraskende nok var det en relativt omfattende mappe med dokumenter som angikk *posten over Torneå*. Trond Schumacher skrev i årene 2000-2001 og 2005-2006 flere artikler i Budstikka om postgangen til og fra Finnmark i eldre tid. Her er også Torneå-posten kort omtalt; likeledes i kapittelet om Haparandaposten i NPS sin jubileumbok (2002). Det følgende dokumentet som jeg har transkribert, inneholder en del interessante opplysninger omkring postgangen på Finnmark vinteren 1798/99. Jeg synes det er riktig å formidle dette til våre lesere av Budstikka.

Til det Kongelige Departement for de udenlandske Sager : Promemoria

Efter det med en Post til og fra norsk Finmarken over Torneå i Sverrig i sidstleden Vinter anstillede forsøg kan Generalpostamtet ikke rettere skønne, end at en saadan Indretning er af Vigtighed for Indbyggerne i berørte Finmark, samt at den kan gives Varighed.

Generalpostamtet er altsaa findet, at foreslaae Hans Majestæt Kongen en saadan Postes vedblivelse, forudsat, at den svenske Regiering, som Man haaber, dertil giver sit Samtykke, samt ville fremdeles foruden Indretningen den Understyttelse og de hielpemidler, som den ved forsøget har nydt, og som ere uundværlige til dens fortsættelse.

Imidlertid har man ved forsøget lagt Mærke til, at en saadan Postes Gang hver 14de Dag ikke er til nogen væsentlig Nytte for Finmarkens Indbyggere, da, efter indhentet Oplysning, Posten fra Alten øster igiennem Finmarken, formedelst dette Lands locale forfatning, ikke med nogen Nytte kan gaae oftere end hver 4de Uge; at det altsaa ville være tilstrækkeligt til Finmarkets Opnaaelse, at Posten over Torneå ogsaa gaaer ikkun hver 4de Uge, følgelig 6 Gange frem og 6 Gange tilbage /: maaske ved at lempe den første Postes Afgangsdag derefter, 7 Gange :/ hver Vinter.

I følge heraf maae Man, forinden Sagen kan forelægges Kongen, herved tjenstligst anmode det Kongelige Departement for de udenlandske Sager, behageligst at ville paa nye træde i Underhandling med det svenske Ministerium angaaende fornævnte Gienstand, og at forsvarrer Generalpostamtet bemeldte Ministerie Tanker og Bestemmelser i den Henseende, saa vidt det fra den svenske Side udførtes.

Til den Ende skulle Generalpostamtet ikke undlade at fremsætte sin Formening over Sagen i følgende Punkter:

- 1.) At en saadan Vinterpost for fremtiden vedbliver, ligesom i sidstafvigte Vinter, at gaae med de svenske Poster imellem Helsingøer og Torneå over Stokholm, og mellem sidstbenævnte Sted og norsk Finmarken paa den maade og efter den for samme der trufne Indretning, som ved forsøget fandt Sted, dog saaledes, at den ikkun gaaer hver 4de Uge.
- 2.) I Henseende til Postens Afgangstider er bragt i Forslag, at Posten skulle afgaae fra Kiøbenhavn for første Gang hvert Aar imod Slutningen af October Maaned saa betids, at den tilkommende Vinter kunde indløbe til Leppajerfvi den 19de Novbr, og for den følgende Tid i Forhold dertil.

Fra Alten i Finmarken derimod skulde den ikke afgaae for første Gang førend den første Post fra Kiøbenhavn dertil var indløben, følgelig, da til Befordringen imellem Leppajervfi og Alten ikke medgaaer over 4te Dage, paa 5te eller 6te Dag efter dens Ankomst til Leppajervfi, altsaa i næstkommende Vinter den 24de Novbr.

Postfinnen fra Kautokeino skulde til den Ende indfinde sig i Leppajervfi de Dage Posten fra Torneå efter Bestemmelsen der vil indtræffe, og Dagen derpaa afgaae med samme til Kautokeino.

Endskiøndt Posten ikkun gaaer hver 4de Uge, saa dog, da Posten i dets Sted til forskiellige Tider maae beforders til, og igien afhentes i Leppajervfi, vil de 2de i Kautokeino ansatte Postfinner vedblive, for vexelvis at gjøre disse Reiser.

Efter dette Forslag, og efter det Forsøget har vist, at Posten gaaer imellem Kiøbenhavn og Torneå i 3 Uger, blev Afgangstiderne i tilkommende Vinter formeentlig at bestemme saaledes:

a.) fra Kiøbenhavn

den 20. Octbr: 1799

17. Novbr:

15. Decbr:

12. Januar: 1800

9. Febr:

9. Mart:

og om den skulde gaae 7 gange da for sidste Gang den 6te April, der formodentlig Lader sig gjøre.

b.) fra Torneå til Alten

den 17de Novbr: 1799

og saa fremdeles hver 4de Uge

c.) fra Torneå tilbage til Kiøbenhavn

den 2den Decbr: 1799

og saa fremdeles

d.) fra Alten

den 24de Novbr: 1799

22. Decbr:

19. Januar 1800

16. Febr:

16. Mart:

13. April:

Paa den 7de Tour herfra var vel ikke at tænke, da Aarets Tid formodentlig ikke tillader det

Den første Post fra Kiøbenhavn vilde saaledes indløbe til Alten den 23de Novbr., og den første Post fra Alten indtræffe i Kiøbenhavn den 22 Decbr: d: A:

I Overensstemmelse dermed blev Afgangstiderne for meentlig betimelig forud hvert Aar at fastsætte.

Det Ophold, som Brevenes Besvarelse i Kiøbenhavn, da de der maae overligge i omtrent 3 Uger ubesvarede, vil møde, ønskede Man gierne at kunne have, men seer dertil for nærværende Tid ingen Mulighed.

Muligens at dertil kunne fra den svenske Side vises Midler, som Generalpostamtet, af Mangel paa fornødne Locale Kundskab, ikke kan skionne.

I øvrigt skulle Man ved denne Punkt anmærke, at Amtmanden over Finmarkens Amt har, med i afvigte Vinter sidst afgaaende Post over Torneå, foranstaltet, at Postaabneren i Kautokeino, saafremt ingen nærmere Ordre indløber, Lader den ene af Postfinnerne sammesteds indfinde sig i Leppajervfi den 19de Novbr førstkommende, for at afhente den første Post, der, i Tilfælde af Indretningens Fortsættelse, vil komme at afgaae fra Kiøbenhavn i tilstundende Vinter.

3.) Efter den trufne Forening, skal for de danske Breve, forsaavidt de gaar med Posten mellem Torneå og Leppajervfi, istedet for Porto, erlegge til det svenske Postvæsen 5de svensk Courant pr Tour.

Denne Bestemmelse ønskede Man, for at forekomme Vidtløftighed, maatte vedblive.

4.) Hvad Porto, som da Corresponderende skal erlegge, betrefter, da har det været fastsat, at dens fulde Beløb skulde erlægges i Kiøbenhavn ved dertil af vedkommende Corresponderende antagne Commissionairer, hvorimod den Deel deraf, som tilkommer det svenske Postvæsen, forsaavidt Brevene gik med de svenske Poster paa denne Side Torneå, gotgiøres af den norske Postcasse efter Regning.

Da det deels falder de Corresponderende i Finmarken vanskeligt, at erholde deslige Commissionairer i Kiøbenhavn, og det deels tilkommer Modtageren at erlegge Porto, er foreslaaet, at det maatte staae Afsenderne frit for at Lade deres Breve afgaae i Franco eller Porto efter eget Behag, saaledes, at Porto af de Breve, der ikke ved Afsendelsen blive frigiorte, erlegges af Modtageren paa de Steder, hvorhen Brevene ere Bestemt.

Heri ønsker Generalpostamtet, at de Corresponderende kunde favoriseres og forsaavidt de til de danske Stater bestemte Breve angaaer, Lader det sig ogsaa gjøre, da den svenske Porto, som forhen andornet, alligevel kunde gotgiøres efter Regning.

Men derimod maatte, for at undgaae vidtløftige Liqvidationer, Breve fra Finmarken, der ere bestemte til Steder i de svenske Stater, være af Afsenderne frigiorte til Torneå, ligesom ogsaa Breve til Rusland være franco Aborsfos, i hvilken sidste Henseende Man beder at blive underrettet om, hvad Porto der betales af Breve fra Torneå til Aborsfos. Saaledes blev da den svenske Porto saavel af Brevene til de danske Stater, som af de til Rusland efter Regning at gotgiøre af den norske Postcasse.

Imidlertid, da Generalpostamtet har erfaret, at der undertiden har været en ikke ubetydelig Uovereenstemmelse imellem Brevenes Taxation fra den danske og svenske Side; Saa for at undgaae dette, der medfører Usikkerhed i Henseende til Portoens Beregning saavel som Hævning hos Vedkommende naar det blev Afsenderne tilladt, at lade Brevene afgaae i Franco eller Porto efter eget Godtbefindende, samt for overhovedet at gjøre Regningen saa simpel som muligt, var det formeentlig godt, om der foruden det, som i Henseende til Porto mellem Torneå og de norske Grændser, allerede er fastsat, kunde treffes og bestemmes en vis passende aarlig Summa, som skulde erlægges til det svenske Postvæsen for den øvrige Porto af de med Torneå Posten mellem de danske Stater, saavel som fra Finmarken til Rusland gaaende Breve.

Generalpostamtet ønskede i dette Fald at vide det svenske Ministerii Tanker, samt til hvormeget en saadan aarlig Sum skulde anslaaes. Hvorfor Man maae anmærke, først at Erfarenhed har viist, at ikkun meget faa Breve gaar fra og til Finmarken, og, efter al Formodning, kan det for det første heller ikke ventes, at deraf vil blive meget betydeligt Antal, og dernæst, at en Bestemmelse af en vis aarlig Sum istedet for Porto, ikke kan eller vil forøge hverken Brevenes Antal eller Vægt.

Dog da det ikke vil feile, at Correspondencen til og fra Finmarken, saafremt Kiøbstæderne sammesteds kommer i Stor, i Tiden vil tiltage, kunne Generalpostamtet intet have imod, at Foreningen, for at forekomme Tab, indgaaes paa disse Aar, f. Ex 3 à 6 Aar.

5.) Det er endvidere bragt i Forslag, at det maatte tillades de Corresponderende i Finmarken, at deres Breve til og fra Stederne paa denne Kant af Norge, istedet for først at gaae til Kiøbenhavn, gik en kortere Vei ved, ved Paategning at ordineres udtagne paa et eller andet Postcontoir i Sverrig, som til Exempel Stokholm, for at gaae til Strømstad og derfra ind i Norge og vice versa. Ved dette ville der formodentlig vindes noget i Henseende til en hurtigere Correspondance, og samme altsaa blive gavnligt for de Corresponderende.

Imidlertid vil det ankomme paa det svenske Ministerie Bedømmelse, om og hvorvidt det Forslag bragte kunde være at bevilge.

Til Efterretning i paakommende Tilfælde ønskede Man at vide, hvad Porto der betales imellem Torneå og Strømstad.

6.) I Henseende til de flere Bestemmelser, der henhøre til denne Postindretning, da formener Man, at det for øvrigt kunde forblive ved dem, som under Forsøget have fundet Sted, hvorfore Generalpostamtet henholder sig til samme og i Særdeleshed til sine Skrivelser til det Kongelige Departement for de indenlandske Sager under 7de Julii og 18de August f. A: med Tilføiende:

- a.) At Man, til fornøden Oplysning, ønskede, at Postmesteren i Torneå, paa den derfra udgaaende Timeseddel, ville tillige anmærke, hvilken Dag den udgaaende Post er afgaaet fra Kiøbenhavn, saavel som indløben til Torneå, samt Datum, naar Posten fra Alten afgaaer fra Torneå med Posten til Stokholm
- b.) At det maatte fastsættes, hvorledes Bekostningerne paa Anskaffelsen og Vedligeholdelsen af de imellem Torneå og Alten brugende Postsækker for Fremtiden skulle repareres paa begge Rigers Postvæsen, hvorhos Man tillige ønskede at vide, til hvor meget disse Bekostninger aarlig skulde anslaaes.

I øvrigt seer Man i Møde den fra Sverrige forventede Regning over det, som det svenske Postvæsen tilkommer af Porto med videre, for fornævnte Post ved Forsøget i sidstafvigte Vinter.

Generalpostamtet den 2^{den} Julii 1799, *Walterdorff* (sign) *JFA Schiffmann* (sign) *Timer* (Sign)

Budstikka har ikke for vane å bringe eksponatsider på trykk. Men *denne* siden (Promemoria fra 1798) og den følgende er viktige som tillegg til (og forgjenger til) det skriv som gjengis i **Oddbjørn Saltes** transkripsjon etter originalmanuskript funnet i København – på side 14-16. **Trond Schumachers** Finnmarksekspонат er sist vist i Australia.

II. The Torneå post ("Den finnmarkske vinterpost")

W. D.

P r o m e m o r i a !

Uf hosfølgende Gienpart af en Bekjendtgjørelse fra Generalpostamtet i de offentlige Tidender vil Hr. Postaabneren erfare, at der, i Følge Kongelig Resolution, skal til et Forsøg i den tilstundende Vinter anlægges en Post mellem Alten-Gaard i Finmarken og Torneå i Sverrig, af hvilken Post ogsaa de Corresponderende i Nordland kunne, om de ville, betiene sig.

Derfom altsaa nogen af de Corresponderende under det Postaabnerie, De foreslaaer, skulle begiere deres Breve befordrede med Posten over Torneå, maatte De behageligen rette Dem efter de i berorte Bekjendtgjørelse ommeldte Bestemmelser, saavidt Dem vedkommer, og derved tillige end videre iagttage følgende:

- a) at saadanne Breve anfores paa det ordinaire Cart, og sendes med den nordlandske Post til Alten.
- b) At paa Cartet hos den Persons Navn, til hvem Brevet er bestemt, tilfores, fra hvem Brevet er, til Efterretning for Amtmanden over Finmarken ved Brevets Omcartering, naar det affendes med den ny Post. Og
- c) at De over de Corresponderendes for Dem opgivne Commissionairer her i Kiøbenhavn, hos hvilke den i Bekjendtgjørelsens 3die Post ommeldte Porto kunde erholdes betalt, postdagligen tilsender Amtmanden paa Alten en Specification; dog forstaaer det sig af sig selv, at naar en Correspondent een Gang har opgivet sin Commissionair, behøves saadant ikke oftere, eller hver Gang han affender eller modtager Breve, undtagen hvad i foregaaende Litr. b. er bestemt, hvilket hver Gang maatte iagttages.

Promemoria (original print) of the Torneå post going from Copenhagen in Denmark to Alten(gaard) in Finmark via Torneå in Sweden; Generalpostamtet (the Danish postal administration), Copenhagen July 7th, 1798

II. The Torneå post ("Den finnmarkske vinterpost")

A Royal Resolution of June 20th, 1798 declared that in the forthcoming winter, a new winter post service was to be established in the twin monarchy of Denmark-Norway, between Copenhagen in Denmark and Finmark in Northern Norway. The post was transferred to the Swedish post expresse in Helsingør at the Danish - Swedish border and went via Stockholm to Torneå in northern Sweden, from Torneå to Lappajärvi in Finland, and from Lappajärvi conveyed by reindeers to Kautokeino and Alten in Finmark. In the first season of 1798-1799 the post went altogether 12 times between Copenhagen and Alten (every fortnight), and in the subsequent years once a month, *i. e.* 6 times during the winter seasons.

The first northbound post went from Copenhagen on November 4th 1798, and the first southbound post from Alten on November 15th. The postage rate for a single-weight letter from Copenhagen to Alten, and from Alten to places in South Norway via Copenhagen, was set to 28 Lübske Skilling (L. Sk.), and from Alten to Torneå to 12 L. Sk. The postage rate was increased in July 1803.

The Torneå post came to a stop in February 1808, when Denmark-Norway and Sweden declared war. The last southbound post expresse went from Alten on February 20th 1808 (according to a preserved 1808 protocol in Norwegian National Archive, Oslo)

Reverse ▲

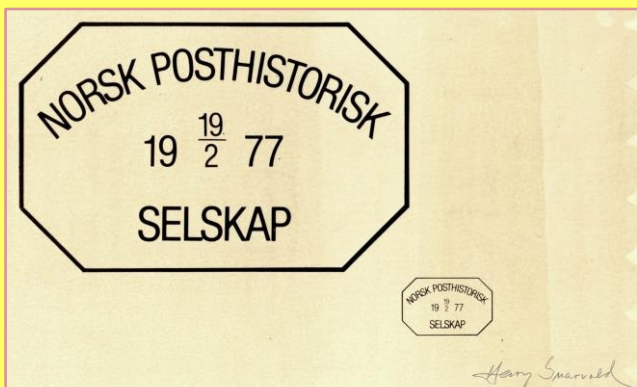
Reverse ▲

Letter of March 3, 1806, from Neustadt (in Holstein) to Hammerfest in Finmark, inscribed "*fr(anco) Copenhagen*" (prepaid to Copenhagen) on front; postal markings "*Neustadt*" in pen manuscript and "9" (= 9 L. Sk. prepaid from Neustadt to Copenhagen) from origin post office on reverse; in Copenhagen listed "3 (no) — 32 (L. Sk. to pay)"; sent via Torneå in Sweden (addressed "*West-Finmarchen über Torneå*") to Alten, from Alten to the recipient in Hammerfest

Postage due from Copenhagen to Alten and Hammerfest: 32 L. Sk. [new postage rate of July 12th 1803]

This is the only registered foreign letter sent with the Torneå post to Finmark

Original overlevering i Fredrikstad:

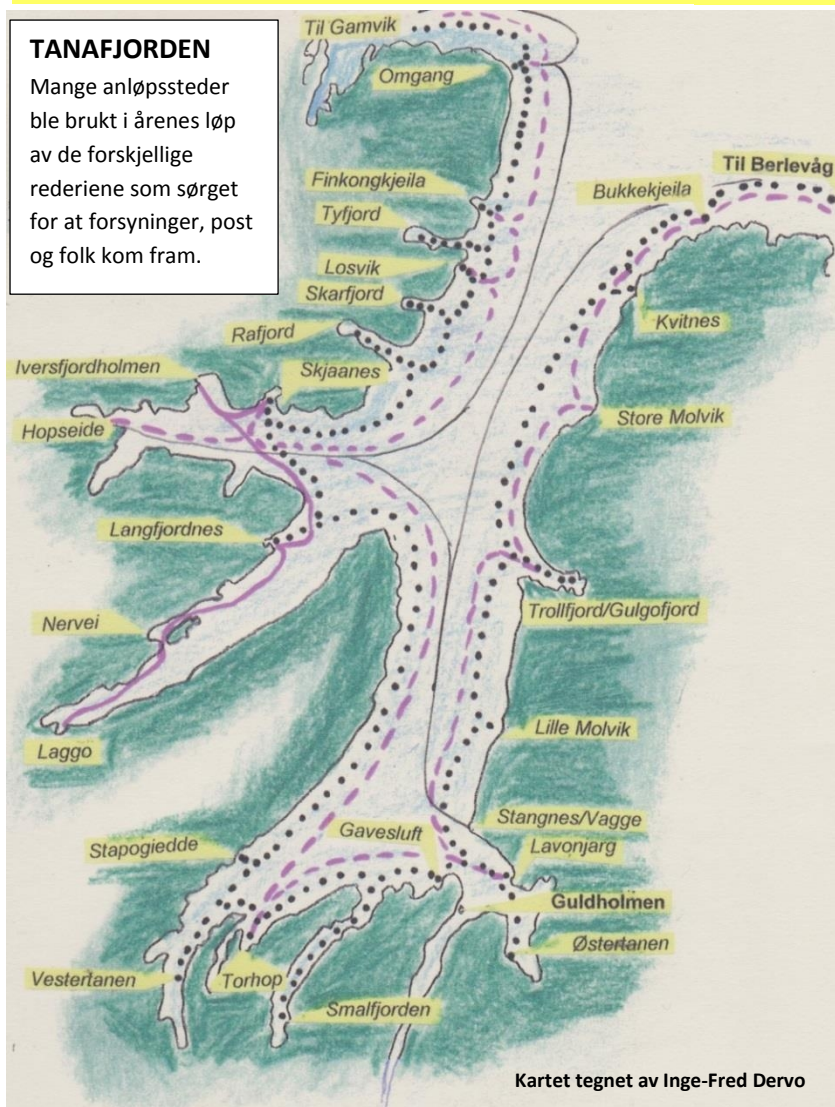
Nåværende styre i Selskapet hadde ikke reflektert særlig over historien til vår logo. Og ikke hadde vi tilgang til noen original, en eventuell slik fantes ikke blant papirene styremedlemmene hadde fått overtatt. Den digitale versjonen av logoen som ble brukt, var skannet fra en trykksak og etter beste evne frisert i Photoshop av sekretæren.

Dermed ble gleden desto større da vårt æresmedlem, Harry Snarvold, i Fredrikstad kunne overlevere en signert kopi av originaltegningen til logoen. Harry Snarvold er ikke bare en av Selskapets stiftere. Han var formann i interimskomiteén, og deretter vår første ordinære formann.

TANAFJORDEN

Mange anløpssteder ble brukt i årenes løp av de forskjellige rederiene som sørget for at forsyninger, post og folk kom fram.

Kartet tegnet av Inge-Fred Dervo

Den statlige Østfinmarkruten fra 1853 til 1871 og fra 1878 til 1899.
 M/s "Fram"s rute fra 1871 til 1878.
 Tanaruten fra 2.juli 1899 til ca.1940
 Egil Jensen gikk i rute på Langfjorden fra 1936 til ca.1940.

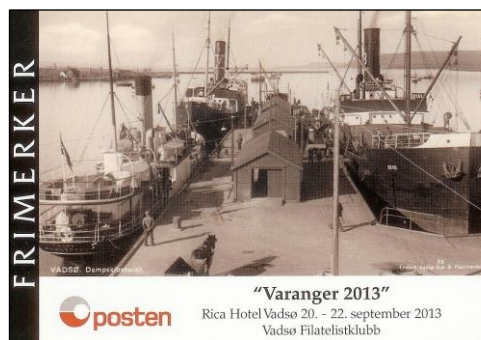
Poststedsdatabasen vil gi opplysninger om de mange poststedene ved fjorden:
<http://www.maihaugen.no/no/Postmuseet/Poststedsdatabasen/>

Artikkelen på sidene 10-13 gir glimt inn i en postal del av rutevirksomheten.

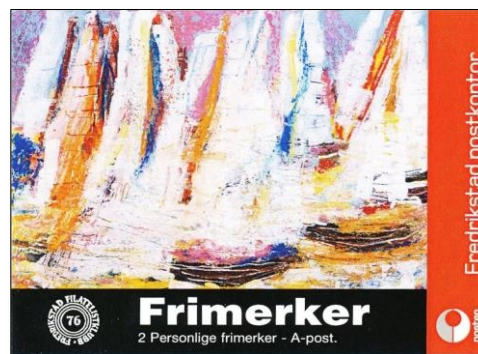
Men ikke minst tegnet han logoen i forbindelse med stiftelsen, og nå er den signerte logoen sikret. Den skal følge Selskapets arkiv, som vi har planer om å deponere i en arkivinstitusjon. I tillegg har vi nå som følge av dette fått en digital versjon av logoen, som heretter skal brukes i alle sammenhenger.

Det kan også nevnes at stiftelsesprotokollen til NPS fra 19.2.1977 nå er lagt ut på hjemmesiden vår, som et biprodukt av arkivprosjektet.

Arvid

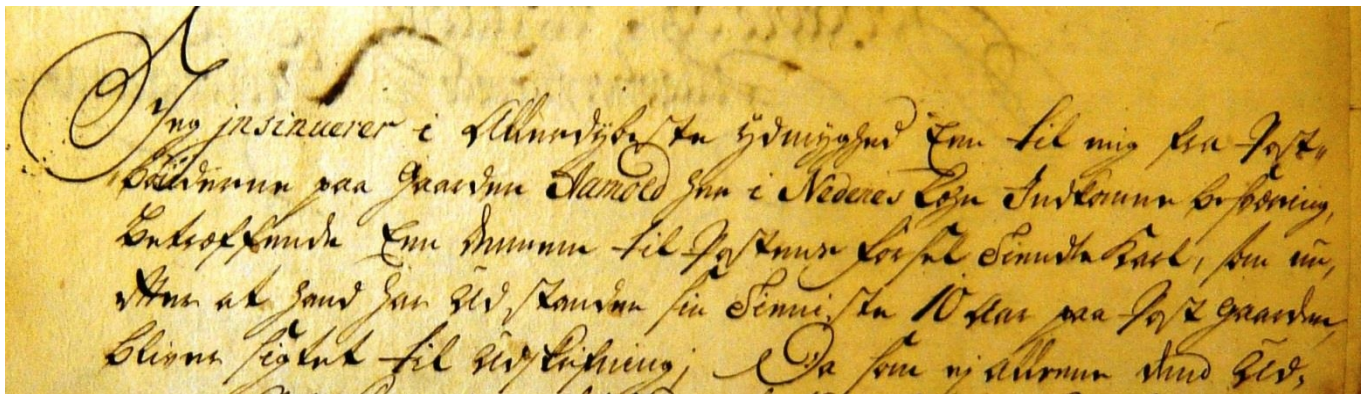
Spesiallaget hefter er ikke lenger uvanlig ved utstillinger. Dette heftet fra **Varanger 2013** viser skip ved kai i Vadsø i en nå forgangen tid.

Andre hefter viser ofte mer aktuelle hendelser, også som fra Frefil, kunst. Posthistorie? Ja, ikke i dag – men i morgen. Posthistorie skapes hele tiden; **vi skaper historie**. Som på alle andre områder hver eneste dag. Det gjelder å ta vare på det beste fra vår egen tid inn i fremtiden. Dagens kultur er vel også verd å overleveres!

Udskrivning

Det finnes et utall eksempler på at den frihet som Postforordningen ga den person som førte Posten, ble satt tilside. De kunne risikere å bli utskrevet til soldat etter at de hadde avtjent sine 10 år, selv om det uttrykkelig var fastsatt i Postforordningen at de da skulle være fri for utskrivning. Dette var til besvær for både Postmester og Postbonde. Postbonden fordi han fikk problemer med å utføre sin pålagte plikt, og Postmesteren fordi dette førte til forsinkelser. Vi ser imidlertid at det faktisk ikke var noe sted som var verre enn andre steder. Problemet dukker opp i større eller mindre grad i samtlige ruter. Her er et eksempel fra Nedenes Fogderi, hvor Postmesteren i Arendal beklager seg. Dokumentet er hentet fra Statsarkivet i Kristiansand.

*"Høiædle og Velbaarne Allerhøistærede
Hr Stiftbefalingsmand!*

*Jeg jnsinuerer i Allerdybeste ydmyghed Een til mig fra Postbønderne paa Gaarden Aamold her i Nedenes Sogn Indkommen besværing, Betræffende Een dennem til Postens førsel Tienste Karl, som nu, efter at hand har Udstandne sin Tieniste 10 Aar paa Postgaarden, blivne sigtet til Udskrifning; Da som ej alleene dend Udgangne Post Forordning af 25 December 1694 befrier Postbønderne i almindelighed for Udskrifning som dentz 14art: videre omformelder, Mens end og Hans Kongl: Majestet Allernaadigst har behaget med Udgangne Befaling til Forige Stiftbefalingsmand over Christiansand Stift Estatz Raad Hendrich Adeler datered Slotzloven paa Aggershuus Slot 29 Juli 1711: at igientage Samme Forordnings 14art: og der j Allernaadigst forunder den Frihed i følgende Termine; At alle Postbønder Sønner skal for Udskrifning være Frj: Og de som ingen Sønner have; nyde Een Voxen Karl frj for Udskrifning til Postens førsel; Og naar samme Karl paa Postgaarden haver Udtiendt sine 10 Aar, da jligemaade for Udskrifning at være Befriet, Saa skulle jeg formode denne Karl og for Udskrifnings tiltahle, kunde vordé Frj; Mens som Postbønderne paastaaer i Anledning af saadan Allernaadigst erholdte Frihed, at vil have pass til denne Karls sikkerhed /: og for videre at annimere andre til Tieniste ved Postens førsel: / Hvor om mig ingen tid nogen ordre er tilkommet; Saa skulle jeg Allerydmygeligst Ubede mig Velbaarne Hr Stiftbefalingsmands Høy-Gunstige Resolution saaledes som jeg Kunde tilfredz stille disse Bønder og denne Karl med; efterdj de jdelig paahænger mig, formehnende jeg som Postmester efter Denne Kongl: Frihed og Uden videre havende ordre eller Resolution kunde give dem pass: Jeg jnsinuerer jligemaade Copie af berørte sammes Udgangne Frihed, efter hvilken Postbønderne paastaaer at nyde bifald; Det jeg og Allerydmygeligst vil have Recommenderet; som all min tid med Submission forbliver
Allerydmygste tiener*

J Holler (sign)

Arendahl den 8 Maji A° 1725"

Postmester J. Holler viser i dette brevet til det brev vi kjenner fra side 11 i Budstikka nr. 2/2013.

Vi kjenner etter hvert den "tunge" kansellistilen som brukes. Noen ord har gått ut av bruk, i det minste i den betydning som gjaldt i 1725. Redaktøren merket seg den gamle juridiske termen "insinuere" først i brevet. Insinuasjonen her er en "overlevering", helt uten dagens undertoner. Det ville vært utenkelig at en postmester indirekte irrettesatte amtets høyeste myndighet.

Stiftsbefalingsmannen var stiftamtmann Johan Sigismund Hassius Lillienpalm (166?-1729). Han var norskfødt; farge-rik person med "fortid" som korrumpert guvernør i Trankebar. Han er verd å studere. Les litt mer i Dansk Biografisk Leksikon. JSHL er direkte søkbar på denne linken: <http://runeberg.org/dbl/10/0292.html>

Den første postføreren i Bø.

Av Finn Myrvang.

Elsa heitte ei veikja som var fødd på Rise i 1804. Om henne fortel Bø Bygdebok (b.3,s.103): "Eit sagn vil vite at Else var frå Hamarøy, og at Østen rømte med henne fra Hamarøy til Bø, då foreldra hennar ikkje ville ho skulle gifte seg med han. Det vart då sendt folk etter dei. Folkla følgde sporet etter dei til Grimstad, mn der mista dei sporet, ga opp og snudde heimatt. Dei rømte var då komen til Hovden. –

Kjerkeboka slår fast at Elsa var fødd på Rise. Ein kan då ikkje forklare seg sagnet på annan måte enn at foreldra var flytta til Hamarøy, og at Elsa var med dei dit. Østen som var blitt hugtatt i jenta, fór til Hamarøy for å få foreldra sitt samtykke til ekteskapet, men då det ikkje lukkast, så rømte dei. Og lukka står den dristige bi".

Østen Eilert Hansen var fødd i Nykvåg 1808 og sette til for yttersida saman med to andre i 1847. Han og Elsa hadde sønene Johan og Eilert Eilertsen, som var berre 7 og 6 år den tid dei var farlause. Johan vart bortsett og fostra på Åsan. Han gifta seg med Anna Maria frå Vik i Sogn og slo seg ned på Auvåg.

Seinhaustes 1980 fortel den tredje av døtrene til Johan og Anna, 'ho Helga på Elvbakkan' (fødd i 1890) om faren, som i følgje Bø Bygdebok var den første postføreren i Bø og hadde ruta frå Steinesjøen til Hovden frå 1883 til 1900, eit verv som han skjøtta på ein framifrå måte:

Han far budde på Auvåg. Sidan han var postfører for heile bygda, kjente han kvart eit menneske som var i Bø. – Først måtte han fare til 'Stene', til han Krum som var ekspeditør der, for å hente posten. Vegen rundt Bø var ikkje komen endå. Med kvart kunne han ri; og han hadde sål. Så hadde han ein hund som heite Rapp; og når han kjørte med hest og slede om vinteren og var inne nokon staden, då var det ingen som kom åt sleden – hunden han passa på.

Men ofte gjekk han berre, frå Steine og langs vestersida forbi Gimstad – Fjærvoll – Føre – Straume, og over Høggmyran til Husvågen. Der var aldeles slett over myra, men hus fanst ikkje då. Frå Husvågen hadde han båt over til Eidet; og når han kom til Bøna, var det atter i båt derifrå og til Hovden.

Ein gong – eg veit ikkje om det var mørkt eller uver – men nok var det, han trilla seg og vore i havet. Så om han seg opp, eg minnest ikkje om det var på kvelvet eller på eit skjer. Men kor som var, hunden han sømte til Hovden. Og der skjøna dei at når hunden var våt og mannen ikkje kom, då var det noko gale på ferde. Så kom dei roande og berga han. Postveska - ei skinnveska - den hadde han berga sjølv.

Når han hadde gjort turen til Hovden var han ferdig med ruta, då var det same veggen til bakers: over Husvågen til Straumsjøen. Der hendte det han låg over, hos han Martinussen. Så var det å fare innover bygda til Steine og hente posten som skulle til Mårsund – Snarset – Ramberg. På Straumsnes (Sortøyen) var det å gå på Rophaugen og høre åt Ringstad-karane at dei måtte komme og hente med båt – det har eg vore med på sjølv, også ropinga! Så bar det endeleg heimover til Auvåg, og dit kom dei frå Haugsnes og henta posten til han Widsten.

Ein gong var han ute for eit overfall, men kor det var eller ikkje, så hadde han lovt at han ikkje skulle seie nokon ting. Og det heldt han, ikkje tale om, om det var nokon som kom inn på det. – Elles hadde han ein slags spaserstokk til å verje seg med, men den brukte han visst aldri: Der var skriving på handtaket, og når du drog ut, var der tre kvasse horn eller kantar.

Så vart der den forandring at dampen tok til å gå innom Ringstad, og der kom postopneri, så han slutta som postfører.

Slik tenker teiknaren Atle Paulsen seg postfører Johan Eilertsen på vandring bygda rundt

Eg gjekk på skolen, og det var i 1902. Då hadde vi fri, for di dei skulle kjøre rundt bygda – veggen var ferdig. Og eg minnest så godt "Pollelv Bro bygget i 1902": Ho var kvitmalt, og det stod med store bokstavar.

Då dei hadde fått veggen rundt bygda, begynte dei å bygge sideveggar, til Pollen og Ringstad og Ringstad-åsen, til Auvåg – og frå Nova til Engeneset. Folk bygde veg sjølv, dei fekk ikkje noko tilskott den første tida. Men når det var sikkert at dei hadde komme i gang, fekk dei visst to kroner timen.

Det er ikkje til å tru at folk kjørte over Bøbrekka før den tid. Men der var no blitt blitt kjørande med at dei hadde busker og anna unna veg. - Og der som veggen no går til Auvåg, var det berre berg: Der satt dei og bóra og skaut. Før var der som ein veg også lenger vest oppi skogen, Stor-Hest-sprenga dei kalla.

Finn Myrvangs foto av 8477 Kråkberget, et nå nedlagt poststed litt lenger nord i Vesterålen.

Kartverkets moderne kart med dagens vegnett.

© 1983 Bøfjerding, Årbok for Bø Bygdelag

Den morsomste tiden man samler på frimerker, posthistoriske objekter eller andre områder innen vår hobby, er som regel under innsamlingen av objekter. Når man derimot er kommet til veis ende og samlingen blir plassert på hyllen, blir området ofte betraktet som en «glemt» samling.

De siste 30 år har jeg vært opptatt av norsk by- og lokalpost, og da spesielt de forskjellige bypostene i Bergen. Etter hvert har jeg klart å få tak i det aller meste som er kjent innenfor Bergens bypost, og det kan derfor gå flere år mellom hver gang det dukker opp noe nytt. Derfor er det alltid inspirerende når nyheter dukker opp...

Den siste nyheten innen Bergens bypost, skjedde faktisk for fire år siden (2009) på nett-auksjonen til QXL. Der dukket det opp et meget interessant objekt, nemlig et flott brevklipp av det sjeldne grovtaggete bypostmerket fra 1868.

Det som var det helt spesielle med dette klippet, var at selve merket bare var tagget oppe og på høyre side. Med andre ord var arket, antagelig i størrelse 8x8, uten perforering i ytterkant. Merket på brevklippet stammer derfor fra nederste, venstre marginal. Merket er annullert 11. november 1868.

Følg med på nettet !

At man skal følge godt og regelmessig med på de mange nettsider og auksjoner, fikk jeg nok en gang smertelig erfare. Jeg fikk ikke med meg at brevklippet var ute på nettauksjonen til QXL. Dagen etter det ble solgt fikk jeg en mail fra min gode samlervenn, Bjørn Schøyen, som spurte om jeg hadde kjøpt brevklippet. Til det kunne jeg svare benektende. Jeg var skikkelig forbannet på meg selv for ikke å ha «fulgt med i timen.»

Så begynte detektivarbeidet med å spore opp hvem som hadde kjøpt brevklippet. Etter mye om og men klarte jeg å finne ut hvem som hadde levert inn brevklippet, og siden hvem som hadde kjøpt det. Kjøperen var fra Vestfold, men for meg var han ingen kjent størrelse i bypostmiljøet. Jeg tilbød vedkommende det dobbelte av hva han hadde gitt for brevklippet, men han ville ikke selge på daværende tidspunkt. Han lovet imidlertid å holde kontakten. Og dett var dett.

Her var det bare å vente ...

I 2010 tok jeg på nytt kontakt med vedkommende bypostsamler og spurte om han kunne tenke seg å selge klippet, eller eventuelt bytte det med noe av interesse. Men fortsatt ville mannen sitte på brevklippet fra Bergen. Jeg måtte nok smøre meg med ytterligere tålmodighet. 2011 og 2012 passerte og jeg hadde i grunnen innsett at det var lite sannsynlig at brevklippet ville havne i min samling. Det eneste jeg hadde var en god fargekopi ...

Artikkelen er skrevet for *Den blå Løve* og *Budstikka*.

Dette er det ene av to kjente og ekte bypostbrev, påsatt det grovtaggete bypostmerket. Stemplet 26. oktober 1868.

Brevklippet er til salgs.

Så plutselig i mai måned i år dukket det opp en mail på pc'en. Mannen fra Vestfold fortalte at NÅ kunne han tenke seg å selge brevklippet, og han spurte samtidig om tilbudet fra 2009 fortsatt sto ved lag – noe det selvfølgelig gjorde. Og dermed var det bare å overføre penger og vente på brev i posten.

Et flott brevklipp med det sjeldne, grovtaggete bypostmerket fra 1868 var på mine hender, og klart for å bli montert i samlingen. Det grovtaggete bypostmerket, som Norshuus og Schroeter utgav 1. juli 1866, er det merket vi vet minst om og derfor et det «viktig» å få tak i nye opplysninger om utgivelsen. Meg bekjent har ingen nålevende bypostsamlere sett helark eller andre større eller mindre enheter av merket. Dette kan skyldes at papirkvaliteten er svært skrøpelig, og at merket derfor sees oftere defekt med manglende tagger enn helt og perfekt. Derfor vet vi heller ikke eksakt om hvor mange merker det var i arket. Carl Pihl, «bypostens far», antyder 64 merker i arket (8X8), men han har ikke lagt frem bevis for sin antydning. **Den andre byposten i Bergen, hvor overnevnte merke tilhører, ble lagt ned 31/12 1869.**

Det forekommer ett og annet ustemplet merke på auksjoner fra tid til annen, men tydelig stemplete merker, brevklipp og ekte brev er store sjeldenheter.

Opp gjennom årene har jeg registrert to ekte brevklipp og to ekte brev av det grovtaggete merket, pluss ett falskt brev, produsert i Drammen i 1980-årene. **Brevklippene og brevene er alle stemplet i tiden fra 26. september til 11. november 1868.** Meg bekjent kjenner vi ingen annulleringer fra 1869.

Så kan man gjerne spørre: Hva blir og når kommer den neste nyheten om bypostene i Bergen?

Dette brevklippet, som er stemplet 26. 9. 1868, ble kjøpt på auksjon for mer enn 20 år siden.

Brevklippet som er omtalt i artikkelen, er stemplet 11. 11. 1868, og viser at arket har vært uten perforering i arkets ytterkant. Det visste vi ikke fra tidligere.

5-ordskrigen av Arvid Løhre.

1. mars 1982 er en merkedato i norsk posthistorie. Da økte portoen for postkort innenlands og trykksaker til det samme, nemlig 175 øre. Postkort var tidligere 130 øre, trykksaker til og med 20 gram steg fra 110 øre. Hvorfor er det så viktig? Jo, for da ble 5-ordskrigen avblåst fra jula samme år. Det som var skrevet på et julekort, skulle ikke lenger ha noe å bety for takseringen.

For å ta det litt elementært. Før vi fikk A- og B-post innenlands, 1. oktober 1984, var det sendingens innhold som kunne gi billigere porto, ikke framsendingstiden.

Vi hadde nemlig noen sendings-kategorier som med en fellesbetegnelse ble kalt korsbånd, eller tidligere korsbåndsforsendelser. Det omfattet trykksaker, småpakker og blindeskrift, samt massekorsbånd og gruppekorsbånd. Tidligere fantes blant annet også vareprøver og mønster, og forretningspapirer. Julekort var ikke definert som egen sendingskategori ved takseringen, men kom inn under trykksaksbestemmelsene. Jeg kan sitere litt fra et gammelt postreglement (1933), kapittel V: «Særskilt om korsbånd-forsendelser.» Dette er hentet ut fra § 6:

Det er som en undtagelse fra de almindelige regler tillat, utenpå enhver trykksaksfor-sendelse eller inne i den, ved skrift eller ad mekanisk vei å angi eller tilføie: på prospektkort, trykte visittkort og jule- og nyttårskort: ønsker, lykkeønskninger, takksigelser, kondolansebevidnelser eller andre høflighetsformler, uttrykt i høist fem ord eller ved hjelp av høist fem konvensjonelle forkortelser».

Hvis man dermed skrev: «**God jul! Godt nyttår! Hilsen** (avsender)», så var det billigere porto enn om man føyde til litt om hvordan man hadde hatt det siden forrige kontakt. Nå vet jeg at dette vanligvis ikke ble praktisert så strengt. «**En riktig god jul og et godt nytt år! Hilsen fra**» og liknende gikk gjennom som trykksak, selv om det strengt tatt var mye mer enn fem ord. Det ble stilltiende godkjent, så lenge man holdt seg til rene jule- og nyttårsønskninger og andre høflighetsfraser.

Dette er faktisk også omtalt i svensk temahefte med tittel «Korsband», utgitt av Kungl. Generalpoststyrelsen i 1955. Dette var felles problemstillinger, og her er det eksemplifisert:

Lika självklart är också, att rätten att tillföra högst fem ord endast avser hövlighetsbetygelser men inga andra meddelande. Ett sådant meddelande som exempelvis «Kommer i morgon. Hjärtliga hälsningar» kan ej godtas som uttryck för en hövlighetsbetygelse i bestämmelsens anda, men däremot enbart orden «Hjärtliga hälsningar».

Det morsomme er at jeg nettopp har fått tak i et kort som likner det svenske beskriver, selv om problemstillingen ikke er helt lik. Det svenske eksempelet går ut på at «kommer i morgon» ikke er «hövlighetsbetygelse», selv om antall ord totalt er akkurat fem. Mitt eksempel inneholder fjorten ord. Det står:

«En riktig god jul! Takk for sist! Kom så fort dere kan. Hilsen fra Hveem. Margaret»

Det var et klart og tydelig overtramp av regelen om maksimum 5 ord. Kanskje kunne de første to setningene på til sammen sju ord blitt godkjent med litt velvilje? «Takk for sist!» kunne blitt definert som «andre høflighetsformler», men «Kom så fort dere kan» var absolutt ikke det.

Julekortet ble sendt av Margaret Schei (f.1918), bosatt på gården Hveim (Hveem) i Holter i Nannestad kommune, stemplet HOLTER (TA) 23 12 41, og adressert til Øvre Slottsgt. 15, Oslo.

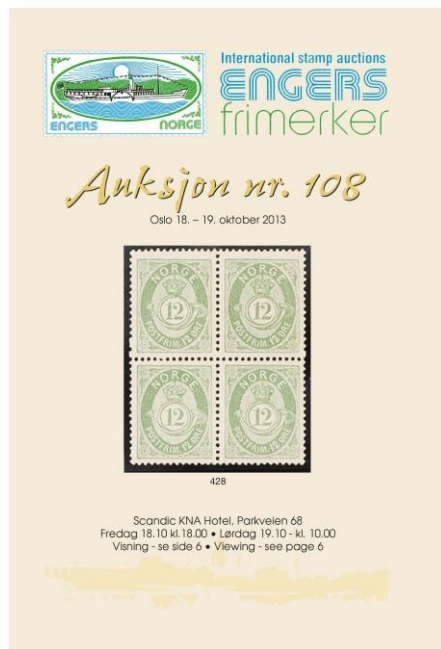
Kortet er frankert med 7 øre posthorn, portoen for trykksaker i hele perioden fra 1.7.1929 til 1.10.1946. Dette ble underkjent, riktig frankering for brevkort var 15 øre. Det er satt i porto med det dobbelte av det manglende, 8 øre x 2 = 16 øre. Tallet 16 er notert med kopiblyant på kortet. Budavdelingen i Oslo har satt på frimerker for 16 øre, stemplet dem med T i ring og datostempel 24. 12. 41, selveste juleaften.

Budene i Oslo tok med seg de underfrankerte brevene ut på turen sin, de måtte ringe på hos mottakerne og avkreve beløpet. Jeg har snakket med en som var postbud i Oslo på 1950-tallet: «Var det 10 øre for lite, måtte vi gå på døra og kreve inn beløpet: "God dag, frue! Jeg har et portobrev i dag, det er 10 øre å betale!" Vi måtte avlegge regnskap når vi kom inn etter turen. Kunne ikke bare legge brevet i postkassa og betale 10-øren sjøl. Vi tjente for dårlig til det!» Slik var det den gang.

84. auksjon 6. og 7. desember 2013

109. auksjon 21. og 22. mars 2014

BUDSTIKKA

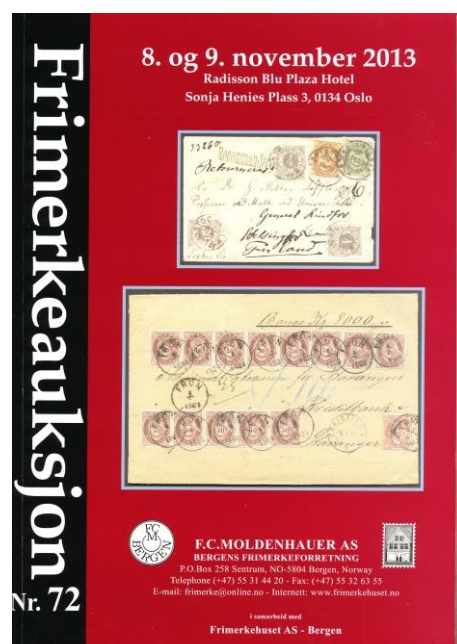
mottar trykningsbidrag fra følgende firmaer

Kjell Germeten A/S
Engers Frimerker
SKANFIL A/S
Frimerkehuset AS

Norsk Posthistorisk Selskap
takker for bidragene.

185. auksjon 17. og 18. januar 2014

73. auksjon 7. og 8. november 2014